

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

INDBYDELSESSKRIFT

TIL

AARSPRØVEN OC AFGANGSPRØVERNE

I

HORSENS LÆRDE SKOLE

I JUNI OG JULI 1877.

-
1. EN SPROGLIG UNDERSØGELSE. AF C. F. BRUUN.
 2. SKOLEEFTERRETNINGER. VED REKTOR O. FIBIGER.

HORSENS.

H. FOGHS BOGTRYKKERI.

1877.

I.

EN SPROGLIG UNDERSØGELSE.

AF

C. F. BRUUN,

forhen Adjunkt ved Horsens lærde Skole.

I Dansk gives der intet relativt Pronomen „der“, og heller intet ubestemt Pronomen „der“; det ubetonede „der“ er altid et ubestemt Adverbium.

Blandt de pronominale Adverbier i Dansk hedder Stedsadverbiet i dets demonstrative Form „der“ (med langt e), i dets relative Form „hvor“ og i dets spørgende Form „hvor“. Det har ogsaa en ubestemt (indefinit) Form, som hedder „der“ (med kort e). Det demonstrative „der“ betyder paa det Sted, det relative „hvor“ betyder paa hvilket Sted, det spørgende „hvor“ betyder ogsaa paa hvilket Sted, det ubestemte, ubetonede „der“ betyder paa et eller andet Sted, paa et Sted, som ikke behøver at angives. Exempler: han bor der, hvor han altid har boet; hvor bor han? der er gjort mange Opdagelser siden den Tid. — Som demonstrativ Form kan ogsaa sættes „her“ o: paa dette Sted, og „hist“ (hisset) o: paa hint Sted; som en Slags ubestemt (eller mindre bestemmende) Form til det demonstrative „her“ (med langt e) forekommer ogsaa „her“ (med kort e), f. Ex. her er koldt i Kirken i Dag.

A.

Det ubestemte Adverbium „der“ forekommer i Dansk i følgende Tilfælde, i hvilke det let bliver betragtet som et ubestemt Pronomen.

1. Naar en Sætning, hvis Prædikat er et af de uselvstændige Verber er, bliver, forbliver eller bliver (= vedbliver at være), synes, forekommer (med en tilføjet Hensynsbetegnelse), tykkes (= synes at være) med et Adjektiv som Prædikatsord, har til Subjekt det ubestemte Pronomen „det“, indtræder i Stedet for dette Subjekt det ubestemte Adverbium „der“, saa snart der tilføjes en Stedsbestemmelse. Sætningen staar da uden Subjekt, og paa Subjektets Plads staar det ubestemte Adverbium „der“. — Exempler: det var meget varmt igaar, men: der var varmt i Theatret igaar Aftes; det bliver koldt til Aften, men: der bliver koldt her; der er skyggefuldt inde i Skoven; der er altid behageligt hos Din Broder; der er særdeles propert hos den gamle Kone.

Som Grunde, der tale for, at dette „der“ ikke kan være et som Subjekt staaende Pronomen (i de anførte Exempler i Intetkjen), anføres her kun følgende. Det kan (som i de nævnte Exempler) udelades, saa snart det skal staa inde i Sætningen, hvad det ubestemte Pronomen „det“ ikke kan, f. Ex. hos den Kone er særdeles propert; i Salen er koldt, men i Stuen er varmt; men ikke: igaar var meget varmt, men i Dag er koldt. Dette vilde dog være en mærkelig Forskjel imellem to Pronominer, der ellers i Betydning omtrent maatte falde sammen. Dernæst kan man i Stedet for dette „der“ sætte det ubetonede „her“, hvilket Ord vist ingen vil kalde et Pronomen, f. Ex. her er ikke behageligt i Haven i Aften; her er meget koldt hos Dem. (Forskjelligt fra: her (betonet) er der meget koldt.)

2. Naar et intransitivt Verbum (o: et Verbum, der intet Objekt har eller intet Objekt kan have) for-

andres fra Aktiv til Passiv, sættes paa Subjektets Plads dette ubestemte Adverbium „der“, f. Ex. der læses op af Duxen (i Aktiv: Duxen læser op); der læses (i Aktiv: man læser) der soves for længe; der skal ties, der skal bies. (At anføre, hvilke aktive Verber der kunne bruges saaledes i Passiv, vedkommer ikke den her foreliggende Sag.) — Denne Slags passive Verber kaldes sædvanlig upersonlige, men burde maaske egentlig kaldes subjektløse Verber. Som Grunde for, at Ordet „der“ ikke kan være Subjekt i saadanne Sætninger, gjælde foruden andre de samme, som ere anførte ved den under det foregaaende Nummer nævnte Brug af „der“. Exempler: i Dag læses ikke, men i Morgen („der“ er udeladt); her (med kort e) synges hver Morgen i vor Skole („her“ er sat i Stedet for „der“).

3. I Sætninger, hvis Subjekt er ubestemt (enten staaende med ubestemt Artikel eller uden Artikel), er det meget almindeligt at sætte det ubestemte Adverbium „der“ paa Subjektets Plads, hvorved da Subjektet kommer til at følge efter Verbet. Dette kan forekomme i alle Slags Sætninger, f. Ex.: (Hovedsætning) der er kommen en fremmed Due, der var mange til Stede; (spørgende Hovedsætning) mon der ingen vil med? eller: vil der ingen med? (Konjunktionssætning) dersom der kommer en høj, gammel Mand og spørger om mig; (relativ Sætning) den Mand, hvem der blev betalt fem Kroner for meget; (spørgende Bisætning) vil De ikke sige mig, til hvilke fattige der skal leveres Brød, og til hvilke der skal gives Penge. — Er Subjektet paa en eller anden Maade bestemt (f. Ex. den gamle Mand, min Ven, Gud, alle) kan dette ubestemte Adverbium „der“ ikke sættes

paa dets Plads, og det er kun en tilsyneladende Undtagelse, naar man kan sige: der gaar det Rygte, at Kri-gen er erklæret, eller: der blev fremsat det Spørgsmaal, om nogen af Parterne kunde siges at have sejret; thi Substantiverne med det demonstrative Pronomen „det“ foran sig blive først bestemte ved den efterfølgende, i Apposition staaende Sætning, og kunde lige saa godt sættes med den ubestemte Artikel. — Verbets Art be-tinger ikke Brugen af dette ubestemte Adverbium „der“, f. Ex.: der sker meget, der færdes mange paa Gaden, der indfandt sig ingen, der udføres meget Korn fra Dan-mark, den Historie har der en gammel Bondemand for-talt mig.

Var dette „der“ et ubestemt Pronomen, der var sat som foreløbigt Subjekt, maatte vel det efterfølgende egentlige Subjekt staa i Apposition til det (i Lighed med: det er let at love, men vanskeligt at holde, eller: det var godt, at vi blev hjemme). Dette er imidlertid næppe Tilfælde. Mange antage maaske, at efter dette „der“ staar Verbet altid i Enkelttal (Ex. der er nogle, som have en anden Mening), men hos gode danske For-fattere træffes det ogsaa i Flertal (Ex. der ere nogle, som have en anden Mening). Verbets Talform beviser imidlertid intet, men et efterfølgende adjektivisk Prædi-katsord beviser, at Prædiketet i en Sætning, der begynder med dette „der“, altid er Flertal, saa snart det egentlige Subjekt er Flertal, f. Ex.: der vil mange blive glade (ikke: glad) i Dag. Heraf følger, at „der“ ikke kan være Subjekt, med mindre man vil antage, at i Dansk et substantivisk ubestemt Pronomen baade kan være Enkelttal og Flertal. — En enkelt Talemaade i Dansk

synes at vise, at „der“ er et ubestemt Pronomen, nemlig: „der er dem, som mene“ (hvor „dem“ forøvrigt altid er lig det ubestemte „nogle“). Her er „der“ temmelig sikkert opfattet som Subjektet i Sætningen, men man kan ogsaa paa godt Dansk sige: „der er de“ eller „der ere de“.

Andre Arter af Sætninger, end de tre her anførte, gives der næppe, i hvilke man kunde være tilbøjelig til at kalde „der“ et ubestemt Pronomen. — Et ubetonet „der“, som brugtes i ældre Dansk i Stedet for „da“ (f. Ex. der de kom til Stadens Port) er en Konjunktion, der vel er opstaaet af det demonstrative Adverbium „der“, men som er forskjelligt fra det ubestemte Stedsadverbium „der“, idet det dels betegner en Tid, dels nærmest maa betragtes som et relativt Ord.

B.

Det ubestemte Adverbium „der“ forekommer fremdeles i følgende Tilfælde, hvor det dels ligefrem kaldes et relativt Pronomen, dels mere eller mindre let kan blive betragtet som et relativt Pronomen.

1. Blandt de relative Pronominer opstilles altid det relative Pronomen „der“, om hvilket det hedder, at det er et substantivisk Pronomen, der kun har en Kasus, nemlig Nominativ, men baade i Enkelttal og Flertal. Dette „der“ er imidlertid næppe noget relativt Pronomen, men Sætningen, som begynder med dette „der“, er (saafremt dette „der“ kan ombyttes med „som“) alligevel altid en realativ Sætning; det er det ubestemte Adverbium „der“. — Grunde, der synes at tale for Rigtigheden heraf, ere følgende.

a. I Stedet for „der“ alene som Subjekt i en relativ Sætning kan man ogsaa sige „som der“, f. Ex. et Menneske, som der en Gang har stjaalet; En, som der kan tale saaledes. Det er ganske vist ikke meget almindeligt, men det høres dog af og til, ogsaa i højere Tale. For os, der ere oplærte i den Forestilling, at „der“ er et relativt Pronomen, synes det kun at være en Pleonasme (i Lighed med: hvor er Du altid saa god og kjærlig imod mig! eller: hvor naar agter Du at rejse?), men det er i Virkeligheden ingen Pleonasme, det er det relative Pronomen „som“ med efterfølgende ubestemt Adverbium. — Det er noksom bekjendt, at umiddelbart foran de to Stedsadverbier „her“ og „der“ (forøvrigt ogsaa foran andre Stedsadverbier) kan det relative Pronomen udelades som Subjekt, f. Ex. den Mand, (som) her staar, det Hus, (som) der ligger. Det synes at være i Analogi hermed, naar „som“ ogsaa udelades foran det ubestemte Adverbium „der“. — Men hvorfor udelades „som“ saa godt som altid foran det ubestemte Adverbium „der“, og hvorfor bør det altid udelades? Grunden dertil ligger i det danske Sprogs Ordstilling. Man kan i Stedet for: „den Mand, her staar“ sige: „den Mand, som her staar“, men det burde dog vistnok egentlig hedde: „den Mand, som staar her“ (med Adverbiet efter Verbet). Kunde Adverbiet i en saadan relativ Sætning ikke staa foran Verbet, kunde man slet ikke sige: „en Mand, som der taler saaledes“; det kan imidlertid sættes foran Verbet, men det burde ikke kunne staa der, og derfor kan man sige: „en Mand, som der taler“, men man bør sige: „en Mand, der taler“ (eller: „en Mand, som taler“). — Naar dette ubestemte Ad-

verbium „der“ kan indsættes efter Subjektet i en adjektivisk relativ Sætning, der begynder med det relative Pronomen „som“, hvorfor kan det da ikke indsættes efter Subjektet i adjektiviske relative Sætninger, der begynde med andre relative Pronominer? Ved en adjektivisk relativ Sætning forstaas en relativ Sætning, der nærmere bestemmer et foranstaaende Substantiv, og en saadan kan kun begynde med „som“, „hvilken“ og „der“ (her forudsættes dette sidste at være et Pronomen). At det ubestemte Adverbium „der“ ikke kan sættes efter det ligelydende relative Pronomen „der“ (f. Ex. en Mand, der der kan tale saaledes) sker allerede ifølge en af Vellydens Love, men endnu mere umuligt er det, dersom det første „der“ er selve Adverbiet og intet Pronomen. At „hvilken“ som Subjekt ikke kan ledsages af dette ubestemtgjørende „der“ (vel at mærke i adjektiviske relative Sætninger), ligger deri, at „hvilken“ har en langt mere bestemmende Kraft end „som“. Et Exempel: „han gjorde en Kunst for os, som ikke morede os (= og den morede os ikke), men saa gjorde han en anden Kunst, hvilken i højeste Grad morede os alle (= og denne morede os alle i højeste Grad). Da „hvilken“ saaledes ikke i Betydning falder sammen med „som“, kan det heller ikke altid ombyttes med „som“. — Skal en adjektivisk relativ Sætning gaa paa en hel Sætning, begynder den med „hvilket“ (ikke let med „som“), f. Ex. han vandt i Lotteriet, hvilket var ham vel undt. I Stedet for „hvilket“ kan her ogsaa bruges „hvad“ med efterfølgende „der“ (et Pronomen, som ellers hører hjemme i substantiviske relative Sætninger) men med den Forskjel, at „hvilket“ nærmest er lig „og dette“,

men „hvad“ med efterfølgende „der“ er lig „og det“ eller „noget, som“. Det ubestemte ved dette „hvad“ er det vel, der bevirker Tilføjelsen af det ubestemte Adverbium „der“. — Andre relative Former end „som“, „hvilken“ (hvilket, hvilke), det her omhandlede „der“ og endelig „hvad“ kan ikke forekomme som Subjekt i en adjektivisk relativ Sætning.

b. Er det relative Pronomen „der“ virkelig et substantivisk Pronomen — det danner rigtignok altid en adjektivisk relativ Sætning, men i denne adjektive Sætning er det altid Subjekt og staar altsaa altid paa en af de Maader, hvorpaa ellers Substantiver staa — da har det en ganske mærkelig Form. Det har stor Lighed med forskellige pronominal Adverbier i Dansk, i hvilke Bogstavet **r** er en jævnlig forekommende Endelse (f. Ex. her, der, hvor), men det har ikke Lighed med et eneste dansk Pronomen. Den almindelige Endelse i Pronominer og pronominal Adjektiver er nemlig **n** (og ikke **r**), og dette **n** er derhos en fra Stammen uadskillelig Bøjningsendelse; saaledes i: den (der som personligt Pronomen altid er substantivisk, ligesom det saakaldte relative Pronomen „der“ ogsaa altid er substantivisk), min, Din, sin, hin (denne), megen, mangen, nogen, en, anden, liden, ingen*). Vel have vi to Pronominer, der ende paa Bogstavet **r**, nemlig vor og hver

*) At denne Endelse **n** ikke er en Del af disse Ords Stamme, men en Fælleskjønsendelse, ses af Ordenes Intetkjensform: det, mit, Dit o. s. v., hvor dette **n** falder bort. En Undtagelse synes „hin“ at danne, da det i Intetkjen hedder „hint“, men i ældre Dansk har Intetkjen deraf hedt „hit“. Spor deraf have vi i det nu brugelige Dansk i Intetkjen af den efterhængte Artikel, f. Ex. Dyret (Dyrhit, Dyrít, Dyret).

(foruden de i Skriftsproget ubrugelige Jer for Eders og der for deres), men de ere Stammer uden Bøjningsendelse. Det relative Pronomen „der“ maatte da vel være en lignende Stamme uden Bøjningsendelse, men det adskiller sig saa fra hine derved, at det er ubøjeligt, medens „vor“ ogsaa har Formerne „vort“ og „vore“, og „hver“ ogsaa Formen „hvert“. Paa Grund af denne Ulighed mellem dette „der“ og andre danske Pronomina og dets Lighed med andre Adverbier maa det vistnok opgives som relativt Pronomen. Det maa i saa Fald ogsaa opgives som ubestemt Pronomen, og indskrænkes til altid at være et ubestemt Adverbium. — Men det relative Pronomen „der“ har jo Kasus eller har i alt Fald tidligere haft Kasus, f. Ex. en Egn, den jeg ofte besøgte; et Haab, det jeg altid havde støttet mig til; Fuglene, dem jeg i min Barndom havde haft saa kjær. Ganske vist ere disse Sætninger relative, men det Ord, de begynde med, er det demonstrative Pronomen i Afhængighedsform, hvilket Pronomen meget vel lader sig bruge relativt, fordi den forskjellige Ordstilling udviser, om Sætningen er demonstrativ eller relativ. Vare disse Afhængighedsformer (den, det, dem) virkelig Former af et relativt Pronomen „der“ som Nævneform, da vilde vi i Dansk have et Exempel paa, at et Pronomen, der i Afhængighedsform kan udtrykke begge Kjøen og Tal, i Nævneform hedder ligedan, hvad enten det er Fælleskjoen, Intetkjoen eller Flertal. Og dernæst er det en mærkelig Omstændighed, at medens Nævneformen „der“ har holdt sig i Sproget, har de tre Afhængighedsformer aldeles tabt sig i den almindelige Tale.

c. At det ubetonede „der“ ikke er et relativt Pronomen, synes endelig at bekræftes ved dets Mangel paa Evne til at bære sig selv som Pronomen. Det kan udmærket bruges, naar det har sit Substantiv (o: det Substantiv, i hvis Sted det staar) lige foran sig at støtte sig til, men er det fjernet derfra, stødes vi ved Brugen af det og anvende „som“ i Stedet for „der“. Exempler: en Mand, der købte meget hos mig, men der aldrig betalte (vi sige næsten altid: men som aldrig betalte) eller: det var en Mode, der strax vandt mange Beundrere og Efterbere, men der dog meget snart blev opgiven igjen (vi sige i Almindelighed: men som dog meget snart blev opgiven igjen). Var „der“ virkelig et Pronomen, maatte det vel lige saa godt kunne anvendes her, som det relative Pronomen „som“, med hvilket det ellers altid kan ombyttes, naar noget af dem er Subjekt. Det maa her endnu bemærkes, at foran de demonstrative Adverbier „her“ og „der“ kan Relativet „som“ heller ikke godt udelades, naar de ikke staa umiddelbart hos Substantivet, f. Ex. den Mand, her bor, men her ikke vil vedblive at bo (vi sige: men som ikke vil vedblive at bo her).

2. I substantiviske relative Sætninger (o: saadanne, der staa i en Sætningsforbindelse, ligesom et Substantiv i den enkelte Sætning, altsaa som Subjekt til Verbet i en anden Sætning, som Objekt for Verbet i en anden Sætning o. s. fr.) har det relative Pronomen, der forøvrigt i disse Sætninger altid begynder med **hv**, bestandig det ubestemte Adverbium „der“ efter sig, naar det er Subjekt i den relative Sætning eller hører til Subjektet.

Exempler: han roser, hvem der fortjener det; han tager, hvad der behager ham; han læser, hvilke Bøger der falde ham i Hænderne (hvilke som helst eller hvad for Bøger der falde ham i Hænderne); vi benytte uden videre, hvis Baad der ligger nærmest. (Der forekommer substantiviske relative Sætninger, hvor dette „der“ ikke følger efter Pronominet, skjøndt dette er Subjekt, men da er Ordstillingen ikke den almindelige danske, f. E. Gud gjør, hvad ham behager = hvad der behager ham eller: hvad mig angaar = hvad der angaar mig). — Man kunde maaske tristes til at anse dette „der“ for at være et relativt Pronomen, da det i den daglige Tale ofte ombyttes med det relative Pronomen „som“, f. Ex. hvem der ikke vil høre, (han) maa føle, men ogsaa: hvem som ikke vil høre, (han) maa føle, eller: han tager, hvad som behager ham (for: hvad der behager ham). Sagen er imidlertid, at vi, naar vi ombytte „der“ med dette „som“, opfatte de relative Pronomener hvem, hvad o. s. v. demonstrativt, altsaa som om der stod „den, som“ eller „det, som“ osv. Man kan ogsaa let faa dette „som“ at høre i Sætninger, hvor intet „der“ kunde staa, f. Ex. han bortførte, hvem som han vilde, eller: jeg betaler, hvad som det koster; altsaa kan Relativet „som“ sættes uden at træde i Stedet for „der“. Opfattede vi ikke det Pronomen, der begynder med **hv**, som et demonstrativt Pronomen, fik vi to relative Pronomener, der begge vare det samme i den relative Sætning, ja vi faa endog tre, naar der siges: hvem som der ikke vil høre, (han) maa føle. Skulde nogen alligevel mene, at Ordet „der“ i „hvem der“ er et rela-

tivt Pronomen, saaledes at vi bruge i Dansk denne Overflødighed af relative Pronominer, saa maa det relative Pronomen „der“ ogsaa i Genitiv hedde „der“, f. Ex. vi benytte uden videre, hvis Baad der ligger nærmest; her maatte da ogsaa „hvis“ og „der“ være samme Kasus, hvad der dog næppe lader sig antage. Ordet „der“ i substantiviske relative Sætninger maa saaledes vistnok rettest anses for det ubestemte Adverbium.

3. Endnu forekommer dette ubestemte Adverbium „der“ meget hyppigt i spørgende Bisætninger, hvilke altid ere substantiviske, nemlig (ligesom i substantiviske relative Sætninger) saa snart det spørgende Pronomen er Subjekt eller hører til Subjektet. Exempler: jeg ved ikke, hvem der har gjort det, hvad der er paa Færde, hvilken der er den bedste, hvilken Paraply der er Deres, hvis Børn der er de artigste. I denne Slags Sætninger vil man kun sjældent høre, at „som“ indsættes for „der“ (f. Ex. kan De ikke sige mig, hvem som skal med), saa at det sikkert kan anses som en afgjort Sag, at i de spørgende Bisætninger er dette „der“ Adverbiet.

I andre Tilfælde, end de her anførte, forekommer det ubetonede „der“ næppe.

Hvad nu Analysen af dette ubetonede „der“ angaaer, vil denne, under Forudsætning af, at det altid er et ubestemt Adverbium, blive følgende: A, 1. „Der bliver koldt her“; i denne Sætning er der intet Subjekt, men paa Subjektets Plads staar det ubestemte Adverbium „der“. A, 2. „Der handles ikke om Søndagen“; i denne Sætning er der ligeledes intet Subjekt, men paa Subjektets Plads staar det ubestemte Adverbium „der“; eller: „om Søndagen handles ikke“; i denne Sætning er der

intet Subjekt, men paa Subjektets Plads kunde meget vel det ubestemte Adverbium „der“ sættes (altsaa: om Søndagen handles der ikke). A, 3. „Der kommer en Ven af mig til Middag“; i denne Sætning er „Ven“ Subjektet, men paa Subjektets Plads (her i dette Exempel i Spidsen af Sætningen) er sat det ubestemte Adverbium „der“, og Subjektet følger da efter Verbet. B, 1. „Den Mand, der leverede mig Brevet“; Sætningen: „der leverede mig Brevet“ er en relativ Sætning, der begynder med Adverbiet „der“, men foran hvilket Adverbium det relative Pronomen „som“ er underforstaaet, ligesom i: „den Mand, her bor“. (Naar en Sætning begynder med „som“, er dette „som“ et relativt Pronomen, der er Subjekt, dersom man kan udelade det, naar man i dets Sted sætter det ubestemte Adverbium „der“ — eller med andre Ord dersom det kan ombyttes med „der“; og naar en Sætning begynder med Ordet „der“, da er den en relativ Sætning, der begynder med Adverbiet „der“, men i hvilken Subjektet „som“ er udeladt, dersom man foran dette „der“ kan indsætte „som“ — eller med andre Ord dersom man kan ombytte „der“ med „som“.) B, 2. og 3. I substantiviske relative Sætninger og i spørgende Bisætninger har det relative eller spørgende Pronomen altid Adverbiet „der“ efter sig i Nævneform, og ligeledes i Ejeform, dersom Ejeformen hører til Subjektet i Sætningen, men i Afhængighedsform og i Ejeform, naar denne staaer for at bestemme et Ord i Afhængighedsform, har det aldrig dette „der“ efter sig. — De relative Prominer, der kunne begynde en adjektivisk relativ Sætning, ere tidligere nævnte (se B, 1, a, sidste Punktum). De relative Pronominer, der

kunne begynde en substantivisk relativ Sætning, ere to:

1, Nominativ i Fælleskøn hvilken (baade adjektivisk og substantivisk) med efterfølgende Adverbium „der“, Genitiv hvis (alene substantivisk) med eller uden efterfølgende „der“, Dativ og Akkusativ (baade adjektivisk og substantivisk) hvilken (samme Deklination deraf i Intetkøn [hvilket] og i Flertal [hvilke]).

2, Nominativ i Fælleskøn (altid substantivisk) hvem med efterfølgende Adverbium „der“, Genitiv ligesom Genitiv af hvilken, med eller uden efterfølgende „der“, Dativ og Akkusativ hvem. Nominativ i Intetkøn (altid substantivisk) hvad med efterfølgende Adverbium „der“, Genitiv mangler, Dativ og Akkusativ hvad. Man kan maaske for en Nemheds Skyld gjerne sige: Nominativ hvem der, Genitiv hvis der eller hvis o. s. v., skjønt det strengt taget ikke er korrekt. (Forøvrigt kan dette sidste relative Pronomen „hvem“ i Afhængighedsform forekomme i adjektive relative Sætninger i Stedet for „som“, f. Ex. den Herre, hvem jeg ledsagede. — At „hvad“ med efterfølgende „der“ ogsaa kan bruges i adjektive relative Sætninger, er tidligere blevet bemærket, f. Ex. han vandt i Lotteriet, hvad der var ham vel undt; han vandt i Lotteriet, hvad han ikke havde ventet.). — De spørgende Pronominer hedde i Bisætninger ganske som de her nævnte to i substantiviske Sætninger forekommende relative. — Baade relative og spørgende Pronominer ere „hvo“, som i almindelig Tale sædvanlig hedder „hvem“, og „hvad for en“. Saa vel det relative som det spørgende hvem kan ogsaa opfattes som Flertal (f. Ex. hvem der ikke vil følge med, de kan blive hjemme; hvem ere disse Herrer?).

Ved de her fremsatte Bemærkninger turde det maa-
ske være godtgjort, ikke blot at det ubetonede „der“ i
alle de Forbindelser, hvori det nu forekommer, kan op-
fattes som et Adverbium, men ogsaa, at det virkelig
er et Adverbium og altsaa ingensinde et ubestemt Pro-
nomen, ja end ikke et relativt Pronomen.

II.

EFTERRETNINGER

OM

HORSENS LÆRDE SKOLE

FOR SKOLEAARET 1876—77.

VED

O. FIBIGER.

I. Examiner.

1. **Aarsprøven 1876** afholdtes fra den 15de Juni til den 14de Juli inklusive i Overensstemmelse med det i forrige Aars Program meddelte Schema. Efter tilendebragt Prøve opflyttedes 5te Klasses 3 Disciple i 6te Klasse; i 5te Klasse opflyttedes fra 4de studerende Klasse 5 Disciple; i 4de studerende Klasse opflyttedes fra 3die studerende Klasse 7 Disciple; i 4de Realklasse opflyttedes fra 3die Realklasse 4 Disciple; i 3die studerende Klasse opflyttedes fra 2den studerende Klasse 5 Disciple; i 3die Realklasse opflyttedes fra 2den Realklasse 5 Disciple; i 2den studerende Klasse opflyttedes fra 1ste studerende Klasse 1 Discipel; i 2den Realklasse opflyttedes fra 1ste Realklasse 4 Disciple.

2. **Afgangsprøven for studerende Disciple 1876.** I Overensstemmelse med det af Ministeriet tilsendte Schema af 22de Maj f. A. foretoges den skriftlige Prøve her, ligesom ved de andre lærde Skoler, den 15de og 16de Juni. Den mundtlige Prøve afholdtes i Forbindelse med Skolens Aarsprøve i den i forrige Aars Program angivne Orden.

Opgaverne til de skriftlige Prøver vare følgende:

1. **Udarbeidelse i Modersmaalet I** (bunden Opgave): Hvilke ere de vigtigste Anvendelser i den nyere Tid af Naturkræfterne til Udvikling af Samfærdselsmidlerne?

2. **Udarbejdelse i Modersmaalet II** (fri Opgave): Hvorvidt er den Sætning sand: sit Fædreland skylder man Alt, hvad man kan udrette?

3. **Oversættelse fra Latin til Dansk:**

L. Æmilius Paulus consul Perseum Macedonum regem apud Pydnam consecutus est. Hora diei iam ad meridiem vergebat, iter multo pulvere et incalescente sole factum erat; lassitudo et sitis iam sentiebatur et meridie æstum magis accensurum utrumque apparebat. Statuit sic affectos, quamvis dimicandi studio arderent alacresque signum poscerent, recenti atque integro hosti non obijcere. Quod consilium quum multi tacite improbarent, Nasica unus ex omnibus ausus est monere consulem, ne hostem, qui certamen fugiendo priores imperatores ludificatus erat, manibus emitteret. Verendum esse, ne, si nocte abeat, sequendus maximo labore ac periculo in intima Macedonia sit, æstasque sicut prioribus ducibus per montes vagando circumagatur. Consul alio tempore se rationes redditurum promisit; nunc auctoritati veteris imperatoris contentum esse iussit. Postero die talem orationem habuit. Et tibi, P. Nasica, et quicumque idem, quod tu, occultius senserunt, non gravabor reddere dilata pugna rationem. Nam tantum abest, ut me hesternæ quietis poeniteat, ut servatum a me exercitum eo consilio credam. In qua me opinione sine causa esse ne quis vestrum credat, recognoscat, agedum, mecum, quam multa pro hoste et adversus nos fuerint. Jam omnium primum, quantum numero nos superent, neminem vestrum nec ante ignorasse et hesterno die explicatam intuentis aciem animadvertisse certum habeo. Ex hac nostra paucitate quarta pars militum præsidio impedimentis relicta erat; nec ignavissimum quemque relinqui ad custodiam sarcinarum scitis. Sed fac omnes una fuisse, parvum hoc tandem esse credimus, quod ex his castris, in quibus hac nocte mansimus, exituri in aciem hodierno aut summum crastino die, si ita videbitur, diis bene iuvantibus sumus? Nihilne interest, utrum militem, quem neque viæ labor hodie neque operis fatigaverit, integrum in tentorio suo arma capere iubeas, an longo itinere fatigatum et opere fessum, madentem sudore, ardentibus siti faucibus, ore atque oculis repletis pulvere, torrente meridiano sole, hosti objicias recenti, qui nulla re ante consumptas vires ad proelium afferat? Quis, pro deum fidem, ita comparatus vel iners atque imbellis fortissimum virum non vincat?

4. **Fransk Stil:**

En Mand, som ikke kan læse, er i de forenede Stater en Sjældenhed, som aldrig træffes iblandt dem, der ere fødte i Landet. De ulykkelige Emigranter repræsentere alene den gamle Verdens

sørgelige Uvidenhed, og fra den anden Generation af findes Ligevægten gjenoprettet. De forenede Staters politiske Forfatning gjør den elementaire Undervisning til en absolut Nødvendighed. Man har set og man ser endnu store Monarkier, mægtige Aristokratier støttede til et uvidende Folk; et Demokrati holder sig kun, hvis det tilstaaer enhver Borger Midlerne til at lære med Forstand at opfylde de Pligter, som det har paalagt dem. Forstandige Mænd i de forenede Stater dele slet ikke den besynderlige Illusion hos dem, der i det simple Menneskenavn se en politisk Adkomst; de forstaa, at man fødes ikke som Statsborger, men at man bliver det. I det amerikanske Demokrati er Opdragelsen desuden betragtet ikke alene som en politisk Nødvendighed, den er ogsaa anset for en Tømme, et socialt Forebyggelsesmiddel. Man tror der, og med megen Ret, at jo mere Undervisningen uddeles med Gavmildhed, desto mere Sikkerhed har man imod de Forbrydelser og Lidenskaber, som Uvidenhed og Elendighed avle. Hvad Loven straffer, forebygger Opdragelsen.

De forenede Stater, les États unis. — At træffes, se rencontrer. — Ligevægten, le niveau. — Gjør den elementaire Undervisning til en absolut Nødvendighed, oversæt: gjør af den elementaire Undervisning en absolut Nødvendighed. — At støtte til, appuyer sur. — At holde sig, se conserver. — At tilstaa, accorder. — Forstandig, sensé. — Adkomsten, le titre. — I „fødes som“ oversættes „som“ ikke. — Tømmen, le frein. — Forebyggelsesmidlet, le préservatif. — at uddele, distribuer. — Gavmildheden, la libéralité. — Sikkerheden, la garantie. — at avle, engendrer. — at forebygge, prévenir.

I Bedømmelsen af Prøverne deltog i Forening med Skolens Lærere d'Hrr. Professor, Dr. phil. Steen i Fransk Stil, Naturlære, Engelsk, Tydsk og Fransk; Docent, Dr. phil. Thomsen i Udarbejdelser i Modersmaalet, Latinsk Version samt Latin og Oldnordisk; Rektor Bloch i Græsk og Historie.

Prøvens Udfald sees af følgende Liste:

Kandidaternes Navne.				
	Udarbeidelse i Modersmaalet I. Bunden Opg.	Udarbeidelse i Modersmaalet II. Fri Opg.	Latin, skriftlig.	Latin læst Pensum
1. J. F. L. Klingemann, (opt. i dav. 2. st. Kl. 2 ^o 70, 17 A. gl.)	Mg.	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Mg. $+ \frac{1}{3}$	Ug. $\div \frac{1}{3}$
2. M. Andersen, (opt. i dav. 4. st. Kl. 2 ^o 71, 20 A. gl.)	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Mg. $\div \frac{1}{3}$	G. $+ \frac{1}{3}$	Mg. $+ \frac{1}{3}$
3. A. C. H. Linnemann, (opt. i 4. st. Kl. 1 ^o 73, 18 A. gl.)	G.	Mg. $\div \frac{1}{3}$	G.	Mg. $\div \frac{1}{3}$
4. A. Helms (Horsens), (opt. i dav. 1. Kl. 3 ^o 68, 17 A. gl.)	Mg.	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Mg. $+ \frac{1}{3}$	Mg. $\div \frac{1}{3}$
5. A. Helms (Veile), (opt. i 4. st. Kl. 1 ^o 73, 18. A. gl.)	G. $+ \frac{1}{3}$	G.	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Mg.
6. A. C. Lillienskjold, (opt. i dav. 1. Kl. 2 ^o 67, 19 A. gl.)	G. $+ \frac{1}{3}$	G.	Mg.	G. $+ \frac{1}{3}$

3. **Realafgangsprøven af højere Grad 1876.** I Overensstemmelse med det Skolen af Ministeriet tilsendte Schema af 22. Maj f. A. afholdtes den skriftlige Prøve den 15de og 16de Juni. Den mundtlige Prøve afholdtes i Forbindelse med Skolens Hovedexamen i Tiden fra den 30te Juni til den 12te Juli.

Opgaverne til de skriftlige Prøver vare følgende:

1. **Udarbeidelse i Modersmaalet:** Kolumbus og Cortes.
2. **Tydsck Stil:**

Det gamle Ægypten staar formedelst sin Kultur og Kunstfærdighed som en Gaade for os. De sikreste Efterretninger, vi have derom, give Oldsagerne, disse uhyre Pyramider og Klippegrave, disse Ruiner af Kanaler, Stæder og Templer, denne Billed-

gangsprøven 1877.

Oldnordisk.	Fransk.	Engelsk.	Tydsck.	Historie.	Naturalære.	Hoved- karakter.	Points.
Ug.	Mg. $\div \frac{1}{3}$	"	Mg. $+\frac{1}{3}$	Ug. $\div \frac{1}{3}$	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Første Karakter.	102
Ug. $\div \frac{1}{3}$	G. $+\frac{1}{3}$	Mg.	"	Ug. $\div \frac{1}{3}$	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Første Karakter.	91
Mg. $+\frac{1}{3}$	G. $+\frac{1}{3}$	Mg. $\div \frac{1}{3}$	"	Mg. $+\frac{1}{3}$	Tg. $\div \frac{1}{3}$	Anden Karakter.	81
Mg.	G.	Mg. $+\frac{1}{3}$	"	Mg.	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Første Karakter.	93
Mg. $\div \frac{1}{3}$	G. $\div \frac{1}{3}$	Mg. $\div \frac{1}{3}$	"	G.	G. $\div \frac{1}{3}$	Anden Karakter.	76
Mg.	G. $\div \frac{1}{3}$	"	Mg. $\div \frac{1}{3}$	Tg.	Tg. $+\frac{1}{3}$	Anden Karakter.	67

skrift, der overleverer Efterverdenen Kongernes Navne og Bedrifter. En Del af disse Værker tjente til Landets Nytté eller vare endog uundværlige for dets Bebyggelse. Uden Kanalerne, der ledede Nilens Vand til fjerne Egne, vilde en stor Del af Ægypten være en død Ørken, og kun de store Dæmninger muliggjorde Anlæggelsen af Stæder i den frugtbare Dal, som Oversvømmelsen flere Maaneder igjennem forvandler til en Sø. En anden Del tjener Religionen eller bevarer Erindringen om de Afdøde. Ingen andre Monumenter i Verden kunne rose sig af en lignende Varighed, og Billederne paa Templernes og Gravenes Vægge give en anskuelig Forestilling om Folkets Liv og Gudsdyrkelse, Felttog og Sejre, Haandværk og Kunster, og de gamle Ægyptere ere os mere bekendte end vore egne Forfædre.

At staa for os, dasteheh. — Oldsag, Alterthum. — Klippegrav, Felsengrab. — Ruiner, Trümmer. — Bebyggelse, Anbau. — Dæmning, Damm. — At muliggjøre, ermöglichen. — An-

læggelse, Gründung. — At bevare, erhalten. — Gudsyndkelse, Gottesdienst.

3. Arithmetisk Opgave.

1. Volumen V af en Kugle med Radius r er $V = \frac{4}{3} \pi r^3$. En halvkugledannet Skaal har en Radius paa 4 Tommer. Hvor meget vejer den Mælk, der kan fylde Skaalen, naar et Maal Mælk vejer 1,031 Gange saa meget som samme Maal Vand, og en Kubikfod Vand vejer 61,832 Pd.? Hvor meget mindre vil Skaalens Indhold komme til at veje, naar $\frac{1}{10}$ af Mælken erstattes ved Vand?

1 Kubikfod = 1728 Kubiktommer. Der anvendes Logarithmer.

$$2. \text{ At finde } x \text{ og } y \text{ af } x + \frac{1}{y} = 2a$$

$$y + \frac{1}{x} = \frac{2}{a}$$

3. Hvilke Grundformler gjælde for Differensrækker (arithmetiske Progressioner)? Hvor mange Størrelser vedkommende Rækken maa der være givne, for at den kan være ganske bestemt? Kan man bestemme en Differensrække, naar det tredie Led er 5, det sjette 14 og det sidste 1001? Hvor stor er Summen af Leddene i denne Række?

4. Geometrisk Opgave.

1. Der tegnes en Firkant $ABCD$, som ikke kan indskrives i en Cirkel. Derpaa konstrueres en anden Firkant med Vinkelspidserne A, B, C , med samme Areal som $ABCD$ og indskreven i Cirklen om Trekanten ABC . Kan Opgaven altid løses? Hvor mange Opløsninger kan der faaes?

2. Bevis at Kvadraterne paa en retvinklet Trekants Katheter forholde sig som deres Projektioner paa Hypotenusen. Naar en Cirkels Diameter er delt i to Stykker, der forholde sig som $1 + \sqrt{\frac{1}{2}}$ til $1 - \sqrt{\frac{1}{2}}$, hvad er da Forholdet imellem de to Korder i den ene Halvcirkel, som have Stykkerne til Projektioner? Forholdet skal have det simplest mulige Udtryk.

3. I et Kvadrat er indskrevet en Cirkel, og der er slaaet Cirkelbuer fra de fire Vinkelspidser som Centrer med den halve Kvadratside som Radius. Bevis, at Arealet indenfor de fire Cirkelbuer er lige saa stort som det Areal, der ligger imellem Kvadratet og den indskrevne Cirkel, og angiv, hvilken Del af hele Kvadratets Areal hver af disse Dele udgjør, naar man regner med Archimedes's Bestemmelse af Forholdet mellem Cirkelns Periferi og Diameter. Der forlanges ordentlige Figurer; de, der have havt geometrisk Tegning, maa trække dem op.

I Censuren deltog foruden Skolens Lærere d'Hrr. Prof., Dr. phil. Steen i matematiske Udarbejdelser og Mathe-

matik; Overkrigskommissair Børgesen i Fransk; Læge Lindemann i Naturhistorie; Konsul Cromé i Engelsk; Stationsforvalter Ste mann i Tysk; Apotheker, Kancelliraad Helms i Naturlære; Pastor Schmidt i Historie.

Prøvens Udfald vil sees af følgende Liste:

Disciplenes Navne.	Disciplenes Navne.										Prøvens Udfald.	
	Dansk Stil.	Tydsk (mundtl. og skriftlig).	Fransk	Engelsk.	Naturhistorie.	Geografi.	Historie.	Arithmetik (mundtl. og skriftlig).	Geometri. (mundtl. og skriftlig).	Naturlære.		Points.
1. K. E. Ohlsen, (opt. i 1. Kl. 1 ^r 69, 17 A. gl.)	G. +	G. ÷	G. ÷	G. +	Mg. +	Mg. +	Mg. +	Tg. +	Tg. ÷	Mg. +	54	Bestaaet.
2. G. V. T. Klingemann, (opt. i 1. Kl. 2 ^g 70, 15 A. gl.)	G. +	G. +	G. +	Mg. +	Mg. +	Mg. +	Mg. ÷	G. ÷	Mg. ÷	Mg. ÷	68	Bestaaet.
3. C. L. Q. Harries, (opt. i 3. Realkl. 1 ^g 72, 16 A. gl.)	Mg. +	Tg. +	G. ÷	G. +	G. +	G. +	Tg. +	Mg. ÷	Tg. +	Mg. +	53	Bestaaet.
4. V. F. B. Eggertsen, (opt. i 1. Kl. 2 ^g 70, 16 A. gl.)	G. +	Tg. ÷	Tg. +	G. +	G. ÷	G. +	Mg. ÷	Tg. ÷	Tg. ÷	G. +	35	Bestaaet.
5. A. E. M. Thomsen, (opt. i 1. Kl. 2 ^g 69, 16 A. gl.)	Mg. ÷	Mdl. +	G. ÷	G. +	G. ÷	G. +	G. +	G. +	G. ÷	Mg. ÷	45	Bestaaet.
6. H. V. C. Gisløff, (opt. i 1. Kl. 2 ^g 59, 17 A. gl.)	G. +	Mdl. +	Tg. +	G. +	G. +	G. +	Mg. ÷	G. ÷	Tg. +	G. +	42	Bestaaet.

4. **Halvaarsprøven** afholdtes den 1ste og 2den Februar (skriftlig) og fra den 3die til den 10de Febr. (mundtlig). Den skriftlige Del af denne Prøve bestod i Dansk Stil, Latinsk Version og Fransk Stil for 6te og 5te Klasse; Dansk Stil, Latinsk Stil og Fransk Stil samt matematiske Opgaver for 4de stud. Klasse; Dansk Stil, Tydsk Stil og matematiske Opgaver for 4de Realklasse; Dansk Stil, Latinsk Stil, Latinsk Version samt matematiske Opgaver for 3die stud. Klasse; Dansk Stil, Tydsk Stil og matematiske Opgaver for 3die Realklasse; Dansk Stil, Latinsk Stil, Skrivning og matematiske Opgaver for 2den stud. Klasse; Dansk Stil, Tydsk Stil, matematiske Opgaver og Skrivning for 2den Realklasse; Dansk Stil, Latinsk Stil, Latinsk Version og Regning for 1ste stud. Klasse; Dansk Stil, Tydsk Version og Regning for 1ste Realklasse. Gjenstandene for den mundtlige Prøve, ved hvilken, med Undtagelse af Latin og Græsk i 6te Klasse samt Historie i 1ste studerende og Realklasse, Rektor ene var Censor, vare i 6te Klasse Latin, Græsk, Historie og Naturlære; i 5te Klasse Latin og Naturlære; i 4de stud. Klasse Latin og Fransk; i 4de Realklasse Tydsk og Matematik; i 3die stud. Klasse Græsk og Matematik; i 3die Realklasse Historie og Matematik; i 2den stud. Klasse Latin og Fransk; i 2den Realklasse Tydsk og Geografi; i 1ste stud. Klasse Latin og Historie; i 1ste Realklasse Tydsk og Historie.

II. Disciplene.

Ved Afslutningen af forrige Aars Beretning var Discipeltallet 61. Af disse bleve foruden de fornævnte 6 studerende Disciple og 6 Realdisciple, der efter be-

staaet Afgangsprøve overgik henholdsvis til Universitetet og til andre Livsstillinger, endnu 10 andre udmeldte af Skolen, dels før det nye Skoleaars Begyndelse, dels i Løbet af samme, nemlig W. A. Beckett af 4de stud. Klasse (efter bestaaet Hovedexamen), O. C. Lautrup af 4de stud. Klasse, E. Kraunsøe af 3die stud. Klasse, H. Ankjær og S. Fog af 3die Realklasse, G. Bøegh, H. Dessau, S. Randlev, K. G. Winther af 2den Realklasse, F. V. Schmidt af 1ste Realklasse. Derimod ere 22 nye Disciple optagne, saa at Skolen, hvis største Discipeltal i Aar har været 68, for Tiden tæller 59 Disciple (33 indenbyes, 26 udenbyes), der efter Censuren for Mai Maaned ere ordnede i de forskjellige Klasser saaledes som efterstaaende Liste udviser. Ved de nyoptagne Disciples Navne er tilføjet Fødselsdag og Fødselsaar samt i Parenthes Fædrenes Stilling og Opholdssted.

VI Klasse.

1. H. C. N. Gjørtz. 2. L. Momme. 3. A. E. Mazanti.

V Klasse.

1. F. C. Frederiksen. 2. S. J. Ottosen. 3. F. Hansen, f. 22. Mai 1858 (Snedker Frederiksen paa Veile Søndermark). 4. C. G. Krogh-Meyer. 5. A. Gjessing. 6. C. C. Bay. 7. V. Nielsen.*)

IV stud. Klasse.**)

1. C. V. Fischer. 2. R. P. Petersen (M).
3. J. M. Kjer. 4. J. J. Laurberg. 5. N. K.

*) Denne Discipel, der udgik af Skolen efter at han i Juli 1875 havde bestaaet Realafgangsexamen af høiere Grad med 66 Points, optoges atter under 15de August 1876.

**) M betegner den mathematisk-naturvidenskabelige Afdeling.

Lind. 6. C. J. Linnemann. 7. E. J. Holst. 8.
R. V. Heide (M).

IV Realklasse.

1. C. F. Nielsen. 2. R. Clausen. 3. N. W.
S. Wittrup. 4. J. C. Preis.

III stud. Klasse.

1. F. A. Bech. 2. A. N. H. Buch. 3. F. C.
Winge. 4. S. C. L. Müller. 5. J. M. Iversen.
6. A. N. F. S. Krag (M).

III Realklasse.

1. C. S. M. Dabelsten-Jensen. 2. C. R.
L. Christensen. 3. P. M. Toft. 4. C. A. H.
Schaarup.

II stud. Klasse.

1. C. A. Grumme. 2. M. L. Iversen.

II Realklasse.

1. C. J. Due. 2. A. Holm (Proprietær H. til
Borchsminde).

I stud. Klasse.

1. E. Holm, f. 7de September 1864 (Broder til
Nr. 2 i 2den Realklasse). 2. O. E. Moe, f. 6te Juli
1865 (Guldsmed Moe i Vordingborg). 3. M. Plesner,
f. 5te September 1863 (Pastor Plesner i Glud). 4. F.
V. Black, f. 30te Marts 1865 (Physicus, Justits-
raad Black i Horsens). 5. S. C. V. Møller, f. 14de
Juni 1865 (Fabrikant Møller i Horsens).*) 6. H. Osten-

*) Denne Discipel, der ved sin samvittighedsfulde Flid og ved sit
aabne, venlige Sind havde vundet saavel sine Læreres som sine
Meddisciples Kjærlighed, afgik ved Døden d. 8. Juni, da For-
tegnelsen over Skolens Disciple allerede var afsluttet og leveret
til Trykken.

feldt, f. 6te Oktober 1864 (Pastor Ostenfeldt i Hylke). 7. F. Hansen, f. 29de September 1864 (Pastor Hansen i Hatting). 8. A. C. E. A. Poulsen, f. 4de Juni 1865 (Snedker Poulsen i Thorsted). 9. C. A. Bille f. 16de April 1864 (Direkteur Bille i Kjøbenhavn). 10. G. Winge. 11. W. C. R. v. Jessen, f. 17de Juni 1865 (Branddirekteur, Ritmester v. Jessen, R. af D., i Horsens). 12. A. E. T. Dolberg, f. 5te December 1864 (Kjøbmand Dolberg i Horsens). 13. C. M. Bøgh.

I Realklasse.

1. H. C. Kraul, f. 1ste Oktober 1864 (Garver Kraul i Horsens). 2. C. H. Holm, f. 14de Juli 1863 (Kjøbmand Holm i New-York). 3. V. Bech, f. 27de August 1865 (Mægler Bech i Horsens). 4. H. J. Hansen, f. 31te August 1864 (Skipper Hansen i Horsens). 5. E. F. Klintrup, f. 5te Juni 1864 (Kjøbmand Klintrup i Horsens). 6. A. Andreasen, f. 3die Oktober 1863 (Kjøbmand Andreasen i Horsens). 7. M. Dessau, f. 22de Januar 1865 (Mægler Dessau i Horsens). 8. C. E. Hansen. 9. J. C. M. Hørdum, f. 1ste Marts 1864 (Skrædermester Hørdum i Horsens). 10. F. C. J. Fleischer.

III. Lærerpersonalet.

Ved allerhøjeste Resolution af 7de August f. A. blev Overlærer C. C. E. Ekeroth og under 11te s. M. blev Adjunkt C. F. Bruun, begge efter Ansøgning i Naade og med Pension, entledigede fra deres Embeder som Lærere ved Horsens lærde Skole. Under 18de September f. A. konstitueredes Cand. phil. E. H. Buch-

wald og under 12te Oktober s. A. Cand. philol. J. E. Wraae til Lærere ved Skolen. De nye ansatte Lærere meddele herved følgende Omrids af deres Levnetsløb:

Emil Heinrich Buchwald, født i Kiel 7de Maj 1844, er Søn af Lektor Joh. Heinrich v. Buchwald, Moder Emilie Buchwald, f. Voigt. Efter at være optaget i Sorø Akademies Skole i Efteraaret 1854, blev jeg derfra dimitteret til Universitetet i 1863 og underkastede mig Aaret efter anden Examen. Under 12te Oktober 1876 blev jeg konstitueret som Lærer ved Horsens lærde Skole.

Jens Eskild Wraae er født 6te Septbr. 1842 i Kappel paa Lolland, hvor min Fader var Kapellan; kort efter blev han Sognepræst for Verst og Bekke i det sydlige Jylland. Mit nye Hjem laa nær ved Skuepladsen for de snart paafølgende store Begivenheder; Krigens bevægede Stemninger og en Præstegaards landlige Stilhed vare de Modsætninger, hvoraf mine første Indtryk udsprang; min Moders tidlige Død sluttede sig hertil. 1853 blev jeg sat som Discipel i Kolding lærde Skole, men allerede i 1856 blev den nedlagt og jeg blev indmeldt i Ribe Kathedralskole. Men i Løbet af Sommerferien bortkaldtes min Fader pludselig fra os; jeg havde 4 Søskende, og min Stedmoders Enkepension var kun meget lille; ikke desto mindre var hun villig til at lade mig gaa videre paa Studeringernes bekostelige Vej; men det vilde neppe have været hende muligt, hvis ikke Pastoratets Bønder havde besluttet at yde et aarligt Bidrag dertil, i Stedet for, som deres første Tanke havde været, at rejse et Mindesmærke paa min Faders Grav; andre Familier i Egnen deltog i dette Sømmenskund,

og jeg opnaaede endnu dertil i Ribe betydelige Skolestipendier. I 1861 blev jeg Student med første Karakter; strax efter bestod jeg den philosophiske Prøve, ligeledes med første Karakter og det følgende Aar den medicinske Forberedelsesexamen med samme Karakter. Imidlertid havde jeg opnaaet Regens- og Kommunitetsstipendiet. Under den nu udbrydende anden Krig med Tydskland gjorde jeg Volontærtjeneste paa Garnisonshospitalet i Kjøbenhavn, hvorefter jeg blev udnævnt til Reservelæge. Det medicinske Studium vedblev at interessere mig, men det var ikke desto mindre bleven klart for mig, at en Læges Liv ikke passede for min Natur; jeg saa mig nødsaget til at bryde af og gav mig til at studere Filologi. I Sommeren 1870 bestod jeg Embedsexamen i dette Fag med Karakteren haud illaudabilis; at jeg fra en af de reale Videnskaber gjorde Overgangen til den humanistiske Sprog- og Oldtidsvidenskab, fortrød jeg aldrig, hvorvel det ikke tilfulde lykkedes mig at samle mine Interesser fast og udelukkende indenfor Fagets Grænser. Paa denne Tid døde min Stedmoder, ikke mindre uventet, end i sin Tid min Fader; hun havde aldrig skyet noget Offer, naar det gjaldt mit Vel; hendes Død var mig et smerteligt Tab. De følgende fem Aar henlevede jeg som Huslærer hos Lehns greve Scheel til Gammel-Estrup, et gammelt, højest mærkværdigt og smukt beliggende Herresæde; jeg havde flittige og elskværdige Elever og megen Frihed og Ro til Studier af forskjellig Art. Ejeren af Naboherregaarden Skaføgaard, Hs. Excellence Konsejlspræsident Estrup, tilbød mig derefter Plads som Lærer for to Sønner, i hvilken Stilling jeg forblev et Aar, som for største Delen

tilbragtes i Hovedstaden. Faa Maaneder efter at mine nye Elever, ligesom de tidligere, vare bleve optagne i en lærd Skole, opnaaede jeg Konstitution ved Horsens lærde Skole med Dansk og Tysk som Hovedfag. I et Par Aar har jeg været forlovet med Anna Ernst, Datter af forhenværende Vinhandler Ernst i Kjøbenhavn; det er mit Haab om kort Tid at skulle hjemføre hende som min Hustru.

IV. Undervisningen.

De ugentlige Undervisningstimers Fordeling paa de forskjellige Lærefag vil sees af nedenstaaende Tabel, paa hvilken F., S., M., R. og r. belegner henholdsvis Fælles-

Fagene.	VI.	V.	IV.		III.		II.		I.		Summa.
			S.	F.M.R.	S.	F.M.R. r.	S.	F.R. r.	S.	F.R. r.	
Dansk . . .	3	4	2	1*1*	2	1*1*1*	2	1	3		19
Tysk . . .	"	"	2	1	2	1*1*+1	2	1*1*	2	1*1*	13
Fransk . . .	4	3	2		2		3		3		17
Engelsk . .	2	2		3		"	4*4*		3*3*		17
Latin	8	9	8		7		8		6		46
Græsk	6	6	5		5		"		"		22
Religion . .	"	"	"		2		2		2		6
Historie . .	4	3	2	1	3	1	2		2	1	19
Geografi . .	"	"	2		1	1	2		2		8
Mathem. og Regning . .	"	"	5	2	4	2*2*	6	2	6	2	29
Geom. Tegn.	"	"	1*1*		2*2*		2		"		5
Naturhist. .	"	"	2		2	1	2		2		9
Naturlære .	3	3	3*3*		2*2*		"		"		11
Skrivning .	"	"		1	1*1*		1	1*1*	2		6
Tegning . .	"	"	"		2**		2**		2*2*		4
Sang	2	2	2		2		2		2		12
Gymnastik .	4	4	4		4		4		4		24
I Alt	36	36	36		36		36		36		

timerne, de for den sproglig-historiske, for den matematisk-naturvidenskabelige Retning og for Realdisciplene af højere og lavere Grad særlige Timer, * og ** de Timer, i hvilke to eller flere Afdelinger have været forenede.

1. Undervisningens Fordeling mellem Lærerne har været følgende:

1. Rektor: Latin og Græsk i VI Kl., Historie i I Kl..... 16 Tim.
2. Overlærer Thornam: Latin i IV og III Kl., Græsk i V Kl., Engelsk i VI, V og IV Realkl..... 28 —
3. Overlærer Iversen: Dansk og Oldnordisk i VI og V Kl., Latin i V Kl., Græsk i IV Kl..... 21 —
4. Adjunkt Schmidt: Geografi i IV, III, II og I Kl., Matematik og Regning i II og I Kl., Geometrisk Tegning i II Kl..... 26 —
5. Adjunkt Jørgensen: Historie i VI, V, IV, III og II Kl., Naturhistorie i IV, III, II og I Kl..... 26 —
6. Adjunkt Müller: Græsk i III Kl., Latin i II og I Kl., Dansk i I Kl., Skrivning i I Kl..... 28 —
7. Adjunkt Lüth: Fransk i VI, V, IV, III, II og I Kl., Engelsk i II og I Kl..... 24 —
8. Konstitueret Lærer Buchwald: Matematik i IV og III Kl., Geometrisk Tegning i IV og III Realkl., Naturlære i VI, V, IV og III Kl..... 27 —

9. Konstitueret Lærer Wraae: Dansk i IV, III og II Kl., Tydsk i IV, III, II og I Kl., Engelsk i III Realkl..... 25 Tim.
10. Timelærer, Pastor Andresen: Religion i III, II og I Kl..... 6 —
11. Timelærer Nielsen: Frihaandstegning i III, II og I Realkl..... 4 —
12. Timelærer Faaborg: Sang i hele Skolen 5 —
13. Gymnastiklærer Svendsen: Gymnastik i hele Skolen..... 13 —

2. Følgende Pensa ere i det forløbne Skoleaar gennemgaaede i de forskjellige Fag og Klasser:

Dansk.

I Kl. (Müller). Matzens Læsebog, 2den Del S. 149 til Enden, er benyttet til Oplæsning og Analyse. Af Chr. Winthers „Digte for Børn til Skolebrug“, 1ste Samling, ere 6 Digte lærte udenad. Bojesens Sproglære er læst og repeteret, og til Indøvelse af samme er benyttet Müllers Opgaver. En Stil er skreven hver Uge (i Alt 36) af fortællende og beskrivende Indhold, afvxlende med Diktat, Oversættelse fra Tydsk og Gjengivelse af en Fortælling. — II. Kl. (Wraae). Holsts prosaiske Læsebog og Sammes større poetiske Læsebog ere benyttede til Oplæsning og til Øvelse i Analyse. Arentzens og Thorsteinsons nordiske Mythologi er læst (med Undtagelse af Tillæget). Nogle Sagaer ere oplæste. 9 Digte ere lærte udenad. 32 Stile, mest af beskrivende Indhold. Realdisciplene have desuden repeteret det Meste af Bojesens Sproglære. — III Kl. (Wraae). Holsts Læsebøger ere benyttede

til Oplæsning og Analyse samt til Indøvelse af Interpunktionslæren. Den nordiske Mythologi er repeteret efter Arentzens og Thorsteinsons „nordiske Mythologi“. Nogle Digtværker og Sagaer ere oplæste. Hver af Disciplene har holdt et Par Foredrag. 32 Stile, dels af beskrivende Indhold, dels frie Opgaver af lettere Art. Realdisciplene have desuden repeteret Bojesens Sprog-lære. — IV Kl. (Wraae). Den danske Literaturs Historie er gennemgaaet med Benyttelse af Thortsens Haandbog og Arentzens „Danske Digttere“, samt af Flors Haandbog. Forskjellige Forfattere ere oplæste. 22 Stile. Nogle Foredrag ere holdte. Realdisciplene have desuden læst Dorphs græske Mythologi og gennemgaaet nogle Bøger af Homers Iliade. — V Kl. (Iversen). Hovedpunkterne af den danske Sprog- og Literaturudvikling ere gennemgaaede med Benyttelse af Thortsens Haandbog og de vigtigste Sprogværker. Det sidste Aarhundredes videnskabelige Literatur er gennemgaaet efter Lærerens Manuskript. Der er givet en kort almindelig Oversigt over Oldtidslitteraturen og Kulturudviklingen i det Hele. En Stil hver anden Uge (i Alt 22). Det Meste af Hammerichs svenske Læsestykker er gennemgaaet. Af Wimmers oldnordiske Læsebog er læst S. 1—35. Iversens oldnordiske Grammatik. — VI Kl. (Iversen). Den danske Literaturs Historie er gennemgaaet, dels efter Thortsens Haandbog, dels efter Lærerens Manuskript. En Stil hveranden Uge (i Alt 16). I Oldnordisk er læst alle de prosaiske Stykker i Wimmers Læsebog samt „Vafþrúðnarsmál“. Iversens Grammatik.

Tydsk.

I Kl. (Wraae). Kapers og Simonsens tyske Læsebog S. 1—52. Af Bruuns Grammatik er Formlæren læst, med Undtagelse af Kjønsreglerne. Af Brese-manns Parleur er læst S. 98—104. Realdisciplene have desuden i en ugentlig Time været øvede i mundtlig Oversættelse efter Holbechs og Petersens Materialier, samt skrevet 25 Stile. — II Kl. (Wraae). Kapers og Simonsens tyske Læsebog S. 52—59; 122—175, samt 8 Digte efter samme Bog. Af Bruuns Grammatik er Formlæren læst. Realdisciplene have desuden i en ugentlig Time haft mundtlige Øvelser efter Holbechs og Petersens Materialier, samt skrevet 32 Stile. — III Kl. (Wraae.) Kapers og Simonsens Læsebog S. 76—93; 199—218; 226—260, samt 25 Digte efter samme Bog. En Gang om Maanedene ere Disciplene blevne prøvede i Stykker af lettere Forfattere, som de have læst paa egen Haand. Af Bruuns Grammatik er læst Formlæren og adskillige Hovedpunkter af Syntaxen. Realdisciplene have desuden i en særskilt ugentlig Time haft mundtlige Øvelser efter Lassens Opgaver samt skrevet 30 Stile. — IV Kl. (Wraae). Kapers og Simonsens Læsebog S. 63—66; 192—226; 260—272; 291—297; 312—334, samt 19 Digte efter samme Bog og Schillers „Die Piccolomini“. En Gang om Maanedene ere Disciplene blevne prøvede i Stykker af lettere Forfattere, som de have læst paa egen Haand. Syntaxen er læst og Formlæren repeteret efter Bruuns tyske Grammatik. — Realdisciplene have desuden i en ugentlig Time haft mundtlige Øvelser efter Lassens Opgaver samt skrevet 38 Stile.

Fransk.

I Kl. (Lüth). Sicks Læsebog, 1ste Afdeling S. 44—54 og S. 62—100. Det Vigtigste af Formlæren efter Garrigues's Grammatik. Efter Sicks Stileøvelser 1ste Afdeling er skrevet 33 Stile. — II Kl. (Lüth). Sicks Læsebog 2den Afdeling (2den Udgave) S. 55—63; 66—71; 119—130; 141—150; 158—175; 187—191 og 206—219. Formlæren er læst i større Omfang efter Garrigues's Grammatik. Efter Sicks Stileøvelser 1ste Afdeling er skrevet 34 Stile. — III Kl. (Lüth). Sicks Læsebog 2den Afdeling (1ste Udgave) S. 102—115; 123—144 og 146—163. Formlæren er repeteret efter Garrigues's Grammatik. 30 Stile ere skrevne efter Sicks Stileøvelser 1ste Afdeling. — IV Kl. (Lüth). Sicks Læsebog 3die Afdeling S. 1—25; 44—58; 230—247; 266—291. Sicks Læsebog 2den Afdeling S. 123—144. Af Garrigues's Grammatik er Formlæren repeteret. Under Læsningen er der gjort opmærksom paa Syntaxens vigtigste Regler. 28 Stile ere skrevne efter Sicks Stileøvelser 1ste Afdeling. — V Kl. (Lüth). Mérimées Colomba S. 1—142. Efter Garrigues's Grammatik er læst det Vigtigste af Syntaxen. Talrige mundtlige grammatiske Øvelser ere anstillede. Efter Sicks Stileøvelser 2den Afdeling er der skrevet 36 Stile, deriblandt nogle Extemporalstile. — VI Kl. (Lüth). Alfred de Vigny: Cinq-Mars. Garrigues's Grammatik er repeteret. Talrige mundtlige grammatiske Øvelser ere anstillede. Efter Sicks Stileøvelser 2den Afdeling er der skrevet 80 Stile, hvoraf omtrent Halvdelen extempore.

Engelsk.

I Realkl. (Lüth). Repps *English stories* S. 1—34. Det Vigtigste af Formlæren efter Løkkes Grammatik. Af Listovs Elementarbog ere Stykkerne 1—23 gennemgaaede dels mundtlig, dels i skriftlige Stile (i Alt 17). — II Realkl. (Lüth). Listovs engelske Læsestykker 2den Afdeling S. 1—26; 33—41; 61—98; 118—155 og 178—184. Lassens Opgaver til engelske Stile ere benyttede til mundtlig og skriftlig Oversættelse. Der er skrevet 34 Stile. Af Eibes „100 Timer i Engelsk“ er gennemgaaet 1ste—50de Time. Af Løkkes Grammatik er Formlæren repeteret. — III Realkl. (Wraae). Listovs „Udvalg af engelske Forfatteres Skrifter“, 1ste Hefte, S. 1—81. Af Løkkes Grammatik er Lydlæren gennemgaaet og Formlæren repeteret. Der er skrevet 20 Stile. — IV Realkl. (Thornam). Listovs „Udvalg af engelske Forfatteres Skrifter“, 2det Hefte S. 79—101. Dickens „*A christmas carrol*“. Løkkes engelske Grammatik. Der er skrevet 35 Stile. — V Kl. (Thornam). Marryat „*The children in the new forest*“ S. 1—50. Cooper „*The spy*“ S. 1—45. Dickens „*The cricket on the hearth*“ S. 1—28. Løkkes engelske Grammatik. — VI Kl. (Thornam). Listovs „Udvalg af engelske Forfatteres Skrifter“ 1ste Hefte S. 56—97. Dickens „*A christmas carrol*“. Løkkes engelske Grammatik.

Latin.

I stud. Kl. (Müller). Kerrns og Krebs's latinske Læsebog for Begyndere S. 1—36 (S. 30—36 udtogsvis). Af Madvigs Sproglære det Vigtigste af

Formlæren og flere Regler af Ordføjningslæren. 50 Stile. — II stud. Kl. (Müller). Kerrns og Krebs's latinske Læsebog for Begyndere S. 38 til Enden. Af Cornelius Nepos: Lysander, Thrasybulus, Conon, Iphicrates og Chabrias; af Cæsar de bello Gallico 4de Bog. Af Madvigs Sproglære er læst Formlæren og de vigtigste Regler af Ordføjningslæren. 65 Stile og 6 Versioner. — III stud. Kl. (Thornam). Sallustius Jugurtha c. 1—90. Af Ovidius Metamorphoser (efter Blochs Udvalg): Verdensaldrene, Deucalion og Ceres. 76 Stile, 5 Versioner. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Latin efter Ingerslevs Materialier. Madvigs Sproglære. — IV stud. Kl. (Thornam). Af Cicero Talen pro lege Manilia samt 3die og 4de Tale mod Catilina; af Livius 32te Bog; af Ovidius Metamorphoser (efter Blochs Udvalg) Verdensaldrene, Deucalion, Jo og Perseus. Madvigs Sproglære. Thomsens Antikviteter og Tregders Mythologi ere benyttede til Henvisning. 80 Stile, 6 Versioner. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Latin efter Iversens Stileøvelser. — V Kl. (Iversen). Af Cicero den 4de Tale mod Verres, Cato maior og Lælius; af Livius 22de Bog; af Horatius 1ste Bog af Oderne, af Virgilius Æneidens 1ste Bog. Extemporallæsning 3 Gange ugentlig efter Fibigers og Pios „Udvalgte Stykker af Latinske Prosaforfattere“ og Flemmers „Udvalg af Sølvalderens Forfattere“. Ligeledes ere Ciceros for Roscius og for det Maniliske Lovforslag læste Extemporalt. Hver Uge en Version (i Alt 32). — VI Kl. (Rektor). Af Cicero *de officiis* 3die Bog. Af Livius 23de Bog. Af Virgilius Æneidens 1ste Bog. Af

Horatius 2den Bog af Oderne, 1ste og 2den Bog af Brevene (med *Ars poetica*). Kursorisk er læst af Livius 24de Bog. Antikviteter efter Thomsens „Det romerske Stats- og Privatliv i Oldtiden“; en Oversigt over den romerske Literaturs Udvikling er givet. Der er skrevet 29 Versioner. — Til Afgangsexamen opgive Kandidaterne: Horatius Odernes 1ste og 2den Bog, Brevenes 1ste og 2den Bog (med *Ars poetica*); Virgilius Æneidens 1ste og 4de Bog. Livius 22de og 23de Bog. Ciceros 4de Tale mod Verres, Cato maior og Lælius, *de officiis* 3die Bog. Som kursorisk læst Livius 24de Bog samt af Pios og Fibigers Udvalg af Latinske Prosaforfattere saa meget som i Omfang svarer til 2 Bøger af Livius.

Græsk.

III stud. Kl. (Müller). Bergs „Forskole til Læsning af Græsk“ er fuldstændig gennemgaaet. Desuden er der læst af Xenophons Anabasis 3die Bog cap. 1, 1—10. Det Vigtigste af Tregders Formlære er læst. — IV stud. Kl. (Iversen). Xenophons Anabasis 1ste og 3die Bog; Homerus, Odysseen 2den Bog. Tregders Formlære og Mythologi ere gennemgaaede. — V Kl. (Thornam). Herodotus 8de Bog; Xenophons Memorabilia 1ste Bog; Homers Iliades 5te, 6te og 7de Bog. Tregders græske Formlære. Christensens Antikviteter og Tregders Mythologi ere benyttede til Henvisninger. — VI Kl. (Rektor). Homerus Iliadens 1ste Bog; af Herodotus 7de Bog; af Lysias Talen mod Eratosthenes; af Plato Apologia Socratis; af Aristophanes „Skyerne“ (tillige repeteret). — Til Afgangsexamen opgive Kandidaterne:

Homerus Iliadens 1ste, 2den, 3die og 4de Bog; Aristophanes „Skyerne“. Herodotus 7de Bog. Xenophons Memorabilia Socratis 3die Bog. Platons Apologia Socratis. Lysias's Tale mod Erasthenes.

Religion.

I Kl. (Andresen). Af Balslevs Forklaring er læst fra § 45 til § 82. Efter Assens's Bibelhistorie er læst forfra til det ottende Afsnit af det gamle Testamente. 3 Psalmer ere forklarede og lærte udenad. — II Kl. (Andresen). Af Balslevs Forklaring er læst fra § 45 til § 106. Af Assens's Bibelhistorie er læst første Afsnit af det nye Testamente. 3 Psalmer ere forklarede og lærte udenad. — III Kl. (Andresen). Af Balslevs Forklaring er læst fra § 82 til Enden. Efter Assens's Bibelhistorie er læst ottende og niende Afsnit af det gamle Testamente samt hele det nye Testamente.

Historie.

I Kl. (Rektor). Oldtidens Historie efter Blochs Lærebog til Brug for Realskoler. — I Ir. har desuden Adjunkt Jørgensen i en særskilt ugentlig Time læst Revolutionshistorien efter Bløchs Lærebog til Brug for Realskoler. — II Kl. (Jørgensen). Middelalderens Historie efter samme Lærebog. — III Kl. (Jørgensen.) Den nyere Tids Historie efter samme Lærebog samt Repetition af Oldtidens og Middelalderens Historie. — IV Kl. (Jørgensen). Den nyeste Tids Historie (fra den franske Revolution 1789) efter samme Lærebog og Repetition af den nyere Tids Historie. Realdisciplene have desuden i en særskilt Time repeteret Oldtidens og

Middelalderens Historie. — V Kl. (Jørgensen). Oldtidens, Middelalderens og Nordens Historie efter Blochs og Thriges Lærebog for de lærde Skoler. — VI Kl. (Jørgensen). Hele det historiske Pensum er repeteret efter den samme Lærebog.

Geografi.

I Kl. (Schmidt). Erslevs Geografi til Tydskland. — II Kl. (Schmidt). Europa efter Erslevs Geografi. — III Kl. (Schmidt). Realdisciplene have læst hele Erslevs Geografi, de øvrige Disciple fra Asien til Bogens Slutning. — IV Kl. (Schmidt). Hele Erslevs Geografi.

Regning og Matematik.

I Kl. (Schmidt). Øvelser efter Bokkenheusers Regnebog for Mellemlklasserne. Jevnlige Øvelser i Hovedregning. Begyndelsesgrundene af geometrisk Tegning. Realdisciplene ere desuden indøvede i Brugen af Logarithmer. — II Kl. (Schmidt). Smiths Geometri til Side 158 og Sammes Arithmetik til Side 43. Stadige Øvelser i geometrisk Tegning og praktisk Regning samt Hovedregning med Bogstaver ere anstillede. Realdisciplene ere desuden blevne øvede i Anvendelsen af Logarithmer. — III Kl. (Buchwald). Smiths Matematik S. 31—66 og S. 158—203. Skriftlige Opgaver én Gang ugentlig. Realdisciplene have haft særskilte Øvelser i praktisk Regning, derunder indbefattet Anvendelsen af Logarithmer, samt i geometrisk Tegning. — IV Kl. (Buchwald). Potens med brudten Exponent; Polynomiers Division; største Fællesmaal og mindste fælles

Mangefold for Tal og Polynomier; Tals Delelighed; Ligninger; Rækker; Logarithmer; Rentesregning. Müllers Geometri tredje Kursus med enkelte Forbigaaelser. Opgaver én Gang ugentlig. — Realdisciplene have i særskilte Timer havt Øvelser i geometrisk Tegning samt repeteret de foregaaende Aars Pensa saavel i Arithmetik som i Geometri.

Naturlære.

III Realkl. (Buchwald). Schmidts Lærebog med Undtagelse af Magnetismen, Elektriciteten, Lyden og Lyset. — IV Realkl. (Buchwald). Efter Holtens „Læren om Naturens almindelige Love“ Lyset, Lyden, Magnetismen og Elektriciteten. Kemien er læst efter Jespersens Lærebog. Dette og foregaaende Aars Pensum er repeteret. — V Kl. (Buchwald). Schmidts Lærebog med Undtagelse af Magnetismen og Elektriciteten. — VI Kl. (Buchwald). Astronmien efter Mundts „Grundtræk af Astronmien“. Efter Holtens „Læren om Naturens almindelige Love“ Bevægelseslæren og Lyden. Dette og foregaaende Aars Pensum er repeteret.

Naturhistorie.

I Kl. (Jørgensen). Krybdyr, Padder og Fisk efter Lützens Naturhistorie Nr. 2. Desuden repeteret Pattedyr og Fugle. — II Kl. (Jørgensen). Botaniken efter Strøms „Planterigets Naturhistorie“. Desuden Repetition af Krybdyr, Padder og Fisk. — III Kl. (Jørgensen). Leddyr og Bløddyr efter Lützens Lærebog Nr. 2, samt Repetition af Botaniken. III r.

har desuden repeteret Hvirveldyrene. — IV Kl. Repetition af hele Zoologien og Botaniken.

Skrivning.

(Müller). I de to nederste Klasser samt i 3die og 4de Realklasse ere Disciplene øvede i Skjønsskrift efter Kielsgaards danske og engelske Forskrifter. I 4de Realklasse er der desuden givet Disciplene Anvisning til at skrive Fraktur, og i 2den Klasse er en Time om Maanednen anvendt til Øvelse i græsk Skrift. Ved den maanedlige Censur gives der enhver af Skolens Disciple en særlig Karakter for Orden med skriftlige Arbejder.

Tegning.

I Realkl. (Nielsen). 2det, 3die og 4de Hefte af Heinrich Jænicks „Veiledning i Frihaandstegning“. Figurerne ere tegnede i den givne Størrelse ved Hjælp af enkelte tagne Maal. — II og III Realkl. (Nielsen). „Store Konturer“ af G. Fr. Hetsch tegnede i formindsket Størrelse efter Øjemaal.

Sang.

(Faaborg). Ved Skoleaarets Begyndelse deltog 50 Disciple i Sangundervisningen (30 Sopraner, 9 Altister og 11 Bassister). Hos 5 Disciple var Stemmen i Overgang, 2 vare fritagne af Helbredshensyn og 9 viste aldeles ingen musikalske Anlæg. I de lavere Klasser ere nogle Timer anvendte til at gennemgaa den almindelige Musiklære. Alle Klasser have indøvet 19 Sange efter Berggreens „Sange til Skolebrug“, 1ste og 5te Hefte og endvidere 12 firstemmige Sange for blandede

Stemmer af forskjellige Komponister. I de øverste Klasser ere enkelte Timer anvendte til Indøvelse af to-stemmige Sange. En Time om Ugen er anvendt til Sammensang for samtlige Klasser.

Gymnastik og Svømning.

(Svendsen.) Disciplene have været inddelte i Hold, og alle Klasserne have haft 4 Timers ugentlig Undervisning. Foruden de Øvelser, der ere foreskrevne i „Lærebog i Gymnastik for Borger- og Almueskoler“ ere Disciplene tillige underviste i Voltigering, og Disciplene i de 3 øverste Klasser endvidere i Hugning, Fleuret-fægtning og BajonETFægtning.

Skydning.

(Svendsen.) Øvelserne heri ere foretagne med Disciplene i 6te og 5te Klasse 15 Gange i Aarets Løb, saaledes at hver Discipel har gjort 5 Skud hver Gang. Resultatet vil sees af efterstaaende Liste:

Antal Disciple.	Afstand i Alen.	Antal			Points	
		Skud.	Points.	Træffere.	Total-Sum.	Middel-tal.
9	100	115	199	103	302	2,63
9	150	155	183	110	293	1,89
9	200	175	167	108	275	1,57
9	250	125	98	73	171	1,37
9	300	105	55	44	99	0,94
Summa		675	702	438	1140	1,69

Der er saaledes gjort i Alt 675 Skud, hvoraf 203 i støttet Anslag og 472 i frit Anslag. Med Remington-

riffel har hver Discipel gjort 10 Skud (medregnede ovenfor).

Ved Præmieskydningen paa 200 Alen (ligeledes medregnede ovenfor) blev gjort 5 Skud af hver Discipel. Disciplene Frederiksen, Mazanti og Momme erholdt henholdsvis 1ste, 2den og 3die Præmie med 9, 5 og 5 Points (ved Omskydning).

V. Videnskabelige Samlinger.

1. Skolebibliotheket.

Siden Afslutningen af den i forrige Aars Program meddelte Fortegnelse er Skolens Bogsamling bleven forøget med følgende Skrifter, af hvilke de med † betegnede ere sendte fra Ministeriet.

† Aarvog for Københavns Universitet, den polytekniske Lærestalt og Kommunitet. 1873—75. Udg. af C. Goos. Kbh. 1876. (2 Exempl.)

Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie. Udg. af det kgl. nordiske Oldskriftsselskab. 1876. 1—4. Kbh.

Aarhundrede, Det nittende. Maanedsskrift for Literatur og Kritik. Udg. af G. Brandes og E. Brandes. 1876 Juli—December; 1877 Januar—April. Kbh.

† Aarsberetninger og Meddelelser fra det store kgl. Bibliothek. Udg. af C. Bruun. 3. B. 1. H. Kbh. 1876.

Abrahams, N. C. L., Meddelelser af mit Liv. 2.—6. (Slutn.) H. Kbh. 1876.

All the year round. A weekly journal conducted by Charles Dickens. 1876 Jun.—Decbr.; 1877 Jan.—May. London.

Arentzen, Kr., Baggesen og Oehlenschläger. VI. (1817.) Kbh. 1876.

Arrian's Anabasis. Erklært von K. Abicht. 2. H. Lpz. 1875.

Atlas over Danmark, udarb. af E. Klingsey, revideret af J. P. Trap. 5. H. Kbh. 1876.

Balling, Chr., Ordsproglærdom. Kbh. 1877.

Berggreen, A. P., C. E. F. Weyse's Biographie. Kbh. 1876.

Bergsøe, V., Rom under Pius IX. 23.—28. H. Kbh. 1876—77.

- Biblia sacra Hebræa. Amstelodami 1661. (Gave fra Malermester Rosenstand.)
- Bille, C. St. A., Tyve Aars Journalistik. 19.—21. H. Kbh. 1876.
- Biographie, Allgemeine deutsche. Hrsg. v. R. v. Liliencron u. F. X. Wegele. 16—23. Lieferung. Lpz. 1876—77.
- Blanchard, E., Les insectes. Paris 1877.
- Both, L., Natur og Folkeliv i Danmark. 12.—22. (Slutn.) H. Kbh. 1876—77.
- Brahei, Tychonis, Epistolæ, nunc primum collectæ et editæ a F. R. Friis. Fasc. 1—2. Hauniæ 1876—77. 4.
- Brandes, G., Søren Kierkegaard. En kritisk Fremstilling i Grundrids. Kbh. 1877.
- Danske Digtere. Karakterbilleder. Kbh. 1877.
- Breve til H. C. Andersen. Udg. af C. St. A. Bille og N. Bøgh. Kbh. 1877.
- Bricka, Georg St., Verdenshistorien, fortalt for de første Begyndere. Kbh. 1877.
- Büchschütz, B., Traum und Traumdeutung im Alterthum. Berl. 1868.
- Byron, Udvalgte dramatiske Digte og Fortællinger, overs. af Edv. Lembke. 6. (Slutn.) H. Kbh. 1876.
- Bøgh, E., En liden Hverdags-Postille. Kbh. 1877.
- Cantù, Césare, Verdenshistorie, frit bearb. ved E. Holm og Phil. Weilbach. 43.—50. H. Kbh. 1876—77.
- Carlsen, Francisca, Efterretninger om Gammelkjøgegaard og Omegn. 1. D. Kbh. 1877.
- Curtius, G., u. Brugmann, Studien zur griech. u. latein. Grammatik. 9. B. Lpz. 1876.
- Dagbog over Kronprins Frederiks Rejse til og i Italien 1692. Udg. af P. Brock. Kbh. 1876.
- Dagbøger, Christian den Sjettes, for Aarene 1741—44. Udg. af P. Brock. Kbh. 1875.
- Davillier, Chr., Spanien i ældre og nyere Tid. Paa Dansk udg. af C. Bruun. 6.—12. H. Kbh. 1876—77.
- Düntzer, H., Homer u. der epische Kyklos. Köln 1839.
- Die Fragmente der epischen Poesi der Griechen bis zur Zeit Alexander des Grossen. 1.—2. Th. Köln 1840—42.
- Nachtrag zu den Fragmenten etc. Köln 1840.
- Duruy, V., Histoire des Romains. Tom. V. Paris 1876.
- Ereckmann-Chatrion, Une compagne en Kabylie. Paris 1876.
- Fabricius, O., Horsens Kjøbstads Beskrivelse og Historie. 1.—2. H. Odense 1876.

- Falbe-Hansen, V., og W. Scharling, Danmarks Statistik.
1.—2. H. Kbh. 1877.
- „Fædrelandet“ for 1876. (Gave fra Distriktslæge Meyer.)
- Galizin, N. S., Allgemeine Kriegsgeschichte aller Völker u. Zeiten.
1. Abth. 4 B. Cassel 1876.
- Gladstone, W. E., Pavestolen og dens nyeste Færd. Kbh. 1876.
- Goldschmidt, M., Livs Erindringer og Resultater. 1.—2. B.
Kbh. 1877.
- Guizot, L'histoire d'Angleterre. 1.—45. livr. Paris 1876—77.
- Haase, F., Die Athenische Stammverfassung.
- Hammerich, Fr., Nordens ældste Digt. Oplyst og oversat. Kbh.
1876.
- Hansen, H. E., Om Kristiania og dets Forhold. Kristiania 1876.
- Hansen, J. A., Vor Forfatnings Historie fra 1848—66. 36. H.
Kbh. 1876.
- Hansen, Karl, Danske Ridderborge. Kbh. 1876.
- Heuch, J. C., Dr. G. Brandes's Polemik mod Kristendommen.
Kbh. 1877.
- Hillebrand, Karl, Geschichte Frankreichs 1830—71. 1. B. Gotha
1877.
- Hippeau, C., L'instruction publique dans les états du Nord
Suède—Norwège—Danemark. Paris 1876.
- Høffding, H., Den humane Ethik. Kbh. 1876.
- Høyens, N. L., Skrifter, udg. af J. L. Ussing. 6. H. Kbh. 1876.
- Indberetning om den af Prof. Johnstrup foretagne Undersøgelses-
rejse paa Island i Sommeren 1876. Kbh. 1877.
- Indbydelse til Dannelse af en politisk Forening af en Grundlovs-
mand. Kbh. 1876.
- Italiens Kunstschatze. Mit erläuterndem Text von Ernst Eck-
stein. 28.—44. H. Lpz. 1876—77.
- Jahrbücher, Neue, für Philologie und Pädagogik. Hrsg. von A.
Fleckeisen u. H. Masius. 1876 3.—12.; 1877 1.—3.
Leipzig.
- Jønke, F. H., Flydende Forter. Kbh. 1876.
- Jørgensen, A. D., Sønderjyderne i den danske Hær. Kbh. 1876.
- Jørgensen, C., Fortegnelse over Horsens lærde Skoles Bogsamling.
Andet Tillæg. Horsens 1876.
- Jørgensen, S. M., Kemiens Begyndelsesgrunde til Brug for Skoler.
Kbh. 1876. (Gave fra Forlæggeren.)
- Kierkegaard, P. Chr., En Fasteprediken. Kbh. 1877.
- Kjerulf, Th., Istiden. Kbh. 1876.
- Kjærbølling, N., Skandinaviens Fugle. 2. Udg. ved J. Collin.
Afbildninger 10.—14. H. Text 5.—10. H. Kbh. 1876—77.

- Knudsen, H., Om Skabningens Forlængsel og Haab. Kbh. 1876.
- Knudsen, D. F., og J. Løkke, Engelske Stiløvelser. Kristiania 1877. (Gave fra Forlæggeren.)
- Koch, L., Kristendommen og den frie Tanke. Kbh. 1877.
- Krebs, Fr., Det gamle og det nye Samfund eller Laugstvang og Næringsfrihed. Kbh. 1876.
- † Krenchel, Valdemar, *Amblyopia centralis*. Kbh. 1876. (Doktordisp.)
- Kristensen, Evald Tang, Gamle jyske Folkeviser. 5. (Slutn.) H. Kbh. 1876.
- Lanfrey, P., Napoleon den Førstes Historie. Overs. af N. Bache. 18.—21. H. Kbh. 1876—77.
- Lange, L., Römische Alterthümer. 2. B. (1867); 3. B. 2 Ausg. (1876). Berlin.
- Le tour du monde. Nouveau journal des voyages par E. Charton. 1876 Avril — 1877 Avril. Paris.
- Leunis, J., und Fr Senft, Synopsis der drei Naturreiche. 2. Th. Botanik. Schlussband. 3. Th. Mineralogie u. Geognosie. 2. Abtheil. 1. Hälfte. Hannover 1876—77.
- Liisberg J., Danmarks spiselige Svampe, deres Dyrkning og Anvendelse. Kbh. 1876.
- Littré, E., Littérature et histoire. 2. édit. Paris 1877.
- Lorenz, L., Forelæsninger over Naturlære. Kbh. 1870.
- † Love og Anordninger m. v., udg. efter Indenrigsministeriets Foranstaltning. 1875—1877. 1. H. Kbh. 1875.
- † Love og Expeditioner vedk. Kirke- og Skolevæsen. Samlede og udg. af W. Skibsted. Ny Række 1875—1877. 1. H. Kbh. 1876.
- Lund, Troels, Mogens Heinesen. Kbh. 1877.
- Lunn, F., Knabstrup i ældre og nyere Tid. Kbh. 1876.
- Löffler, E., Haandbog i Geografien. Slutn. Kbh. 1876.
- Löffler, J. B., Vestervig Kloster og „liden Kirstens“ Grav. Kbh. 1876.
- Løkke, J., Engelsk Grammatik til Skolebrug. 4. Udg. Ktiania 1876.
- † Meddelelser, Statistiske. Udg. af det statistiske Bureau. 12. B. Kbh. 1875.
- Mittheilungen, Geographische, von A. Petermann. 1876 5.—12. 1877 1.—4. Ergänzungsheft 46.—51. Gotha. 4.
- Mommsen, Th., Die Rechtsfrage zwischen Cæsar und dem Senat. (Abhandl. der hist. phil. Gesellschaft in Breslau.)
- Müller, K. O., Kunstarchäologische Werke. 1.—5. B. Berl. 1873.

- Munch, P. A., Oplysninger om det pavelige Archiv og dets Indhold. Udg. af G. Storm. Ctania 1876.
- Samlede Afhandlinger. 1.—4. B. Udg. af G. Storm. Ctania 1876.
- Nicolai, A., Ueber Entstehung und Wesen des griech. Romans. Berl. 1867.
- Nielsen, O., Kjøbenhavn i Middelalderen. Kbh. 1877.
- Om og til Bondestanden. Af en Godsejer. Kbh. 1877.
- Opfindelsernes Bog. Bearb. ved A. Lütken. 1.—6. H. Kbh. 1876—77.
- Opuscula philologica ad J. N. Madvigium a discipulis missa. Hauniae 1876.
- Overskou, Th., Den kgl. danske Skueplads's Historie fra 1849 til 1874. 12.—15. (Slutn.) H. Kbh. 1876.
- Paulsen, Adam, Lærebog i Optik. Kbh. 1876.
- Payer, J., Den østerrigsk-ungarske Nordpol-Expedition i Aarene 1872—74. Overs. v. J. B. Halvorsen. 1.—4. H. Kbh. 1876—77.
- Pettenkofer, M. v., Luften i dens Forhold til Klædedragt, Bolig og Jordbund. Overs. af Chr. Steenbuch. Kbh. 1876.
- Philologus, Zeitschrift für das klassische Alterthum. Hrsg. von Ernst v. Leutsch. 34. B. 4. H.; 35. B. 2.—4. H. Göttingen 1876.
- Reumont, A. v., Geschichte von Toscana. 2. Th. Gotha 1877.
- Revue des deux mondes. 1876 1ste Juni—15de Decbr.; 1877 1ste Jan. - 15de Maj. Paris.
- Rosenkrantz, Iver Holger, Nogle efterladte Optegnelser. Kbh. 1876.
- Rosenørn, M. H., Grev Gert af Holsten og Niels Ebbesen af Nørreris. 4. H. Kbh. 1876.
- Rovsing, K., Fra et Besøg i de amerikanske Skoler. Kbh. 1876.
- Bidrag til praktisk Pædagogik. Om Skoleundervisningsstof. Kbh. 1876.
- Rundschau, Deutsche. Hrsg. von J. Rodenberg. 1876 Juni—Decbr.; 1877 Jan.—Mai. Berlin.
- Rung, G., Om Vindforholdene. Kbh. 1877.
- Rørdam, H., Kjøbenhavns Universitets Historie fra 1537 til 1621. 3. D. 5. H. Kbh. 1876.
- Samlinger til jydsk Historie og Topografi. 6. B. 1.—2. H. Aalborg 1876.
- Sand, George, Histoire de ma vie. I. Paris 1876.
- Scharling, W., Handelsbalancens Betydning og rette Opgjærelse. Kbh. 1876.

- Scherz, J. G., u. Alex. Junghänel, Sammlung ausgeführter Stilarbeiten für Mittelklassen. 5. Aufl. Chemnitz 1876.
- Schwänenflügel, H., Henrik Wergeland. En literærhistorisk Skitse. Kbh. 1877.
- Secher, C. E., Danmark i ældre og nyere Tid. II. Danske Kjøbstæders Historie. III. Danske Herregaardes Historie. Kbh. 1876.
- † Smith, C. W., De verbis imperfectivis et perfectivis in lingvis Slavonicis. Kbh. 1875. (Universitetsprogram.)
- Spencer, Herbert, Om Opdragelse. Paa Dansk ved H. Høffding. Kbh. 1876.
- Statskalender for 1877. Udg. af J. P. Trap. Kbh.
- Steenstrup, Joh. C. H. R., Indledning i Normannertiden. Kbh. 1876.
- Sveriges historia från äldsta tid till våra dagar. I. 3. II. 1.—5. Stockholm 1876—77.
- Sverrig, Land og Folk. Ved Udvalget for Folkeoplysnings Fremme. Kbh. 1876.
- † Tabelværk, Statistisk. 3. Række. 30. H. Kbh. 1876.
- Taine, H., Den engelske Literaturs Historie. Oversat af H. S. Vodskov. 14.—20. H. Kbh. 1876—77.
- Termansen, Ch., Populær Vejledning blandt Stjernerne.
- Thorsøe, A., Den danske Stats Historie fra 1814 til 1848. 1.—4. H. Kbh. 1876—77.
- Tidsskrift, det danske geografiske Selskabs. Red. af E. Erslev. 1. B. 1. H. Kbh. 1877. 4.
- for Mathematik. Udg. af H. G. Zenthen. 3. Række. 6. Aarg. 2.—6. H.; 4. Række. 1. Aarg. 1. H. Kbh. 1876—77.
- for Physik og Chemie. Udg. af A. Thomsen og J. Thomsen. 15. Aarg. 4.—12. H.; 16. Aarg. 1.—3. H. Kbh. 1876—77.
- for populære Fremstillinger af Naturvidenskaben. Udg. af C. Fogh, C. F. Lütken og Eug. Warming. 5. Række. 3. B. 2.—6. H.; 4. B. 1.—2. H. Kbh. 1876—77.
- for Philologi og Pædagogik. Ny Række. 2. B. 3.—4. H. Kbh. 1876.
- Historisk. Red. af E. Holm. 4. Række. 5. B. 4. H. Kbh. 1876.
- Nationalekonomisk. Udg. af N. C. Frederiksen, V. Falbe-Hansen og Will. Scharling. 7. B. 5.—6. H.; 8. B. 1.—6. H.; 9. B. 1.—3. H. Kbh. 1876—77.

- Tidsskrift, Nordisk, for almindennende og underholdende Læsning.
Udg. ved Nordahl Rolfsen. 1876 Juli—Decbr.; 1877
Jan.—April. Kbh.
- Norsk, for Literatur. Red. af Winter-Hjelm. 1. Aarg.
Nr. 2—26. Ktiania 1876—77.
- Trap, J. P., Statistisk-topografisk Beskrivelse af Kongeriget Dan-
mark. 2. Udg. 32.—37. H. Kbh. 1876—77.
- † Ussing, J. L., Om Grækernes og Romernes Huse, med særligt
Hensyn til Benævnelsen for de enkelte Rum. Kbh. 1876.
(Universitetsprogr.)
- Vandal, Albert, En karriole à travers la Suède et la Norwège.
Paris 1876.
- Vapereau, G., Dictionnaire universel des littératures. 1.—7. Fasc.
Paris 1877.
- Verdenshistorie, Illustreret, ved L. Daae og A. C. Drolsum.
2.—12. H. Kristiania 1876—77.
- Volkman, R., Leben, Schriften und Philosophie des Plutarch von
Chaeronea. Berl. 1873.
- Wilkens, C., Liv — Nydelse — Arbeide. 1.—3. D. Kbh. 1876.
- Wolfius, Fr. Aug., Prolegomena ad Homerum. Cum notis in-
editis Imm. Bekkeri. Ed. 2. Berol. 1876.
- Østergaard, H., Om Fortsættelsesskolevæsenets Organisation og
Resultater i forskjellige Egne af Tyskland, Schweiz og
Frankrig. Aalborg 1877.

Desuden har Bibliotheket igjennem Ministeriet mod-
taget 26 Programmer fra danske lærde Skoler og Real-
skoler for 1876 og fra Reykjavik Skole for 1875, 13
Programmer fra norske Skoler for 1875, 35 fra svenske
Skoler for 1876, Anmeldelser af Forelæsninger og Øvelser
ved Kjøbenhavns Universitet og den polytekniske Lære-
anstalt i Foraars- og Efteraarshalvaaret 1876 og For-
tegnelse over de 168 Studerende, der i 1876 have til-
endebragt Afgangsexamen ved de lærde Skoler eller
Adgangsexamen ved Universitetet.

2. Discipelbibliotheket

har i dette Aar havt følgende Tilvæxt:

- Aftenlæsning, et Maanedsskrift. 11.—12. B. Kbh. 1876—77.
Dietrichson, L. Fra min Vandringstid II. Kristiania 1877.
Drachmann, H., En Overkomplet. Kbh. 1876.

- Ebers, E., En ægyptisk Kongedatter. Kbh. 1876.
 Etlar, Carit, Gjøngehøvdingen. Kbh. 1876.
 Friis, Magnus Heinesen, hist. Roman. Kbh. 1872.
 Hansen, P., Nær og Fjern, et Ugeskrift. Mai 1876 — Mai 1877.
 Holst, H. P., For Romantik og Historie. Kbh. 1870—71.
 Jakobsen, Marie Grubbe. Kbh. 1876.
 Klok, Fortællinger og Skizzer. Kbh. 1871.
 Larsen, Erindringer fra en Reise rundt Jordan. Kristiania 1871.
 Lie, J., Den Fremsynte. Kbh. 1871.
 Lökke, Fortællinger om Skibe og Søfolk. Kristiania 1871.
 Nordisk Tidsskrift. 1.—2. Bd. Kbh. 1877.
 Nutiden i Billeder og Text. Kbh. 1876—77.
 Rosenkranz, J., Julekongen. Kbh. 1873.
 Rundt paa Jordan. 1876.
 Skrifter, udgivne til Folkeoplysningens Fremme:
 Øhlenschläger, Orvarodds Saga.
 Ingerslev, Jerusalems Odelæggelse. Pompeii.
 Helveg, den lutherske Kirkereform i Danmark.
 Smaastykker af Thyregod, Vaupel, Grønlund m. Fl.
 Watt, R., Fra mange Lande. Kbh. 1871.
 Verne, J., Mindre Fortællinger. 2. B. Kbh. 1876.
 Ydun, nordisk Studenterkalender. Kristiania 1873.

Udtog af Discipelbibliothekets Regnskab.

	Indtægt.	
Deltagernes Bidrag		96 Kr. 65 Ø.
	Udgift.	
Underballance fra forrige Aar		5 Kr. 16 Ø.
Indkjøbte Bøger og deres Indbinding		91 — 49 —
		96 Kr. 65 Ø.

VI. Skolebeneficier og Legater.

Skolens almindelige Beneficier og Legater have i indeværende Skoleaar med Ministeriets Approbation været fordelte paa følgende Maade:

I. Fri Undervisning og højeste Stipendium = 100 Kr. (Alt at oplægge): 1. H. C. N. Gjørtz. 2. L. Momme. 3. S. J. Ottosen. 4. F. C. Frederiksen.

II. Fri Undervisning: 1. V. Nielsen. 2. C. S. M. D. Jensen. 3. F. Hansen.

III. Undervisning for nedsat Betaling og højeste Stipendium = 100 Kr.: 1. R. P. Petersen. 2. J. M. Kjer (60 Kr. at udbetale, 40 Kr. at oplægge.)

IV. Undervisning for nedsat Betaling og mellemste Stipendium = 70 Kr.: F. A. Bech (60 Kr. at udbetale, 10 Kr. at oplægge).

V. Undervisning for nedsat Betaling og laveste Stipendium = 40 Kr.: J. J. Laurberg (Alt at udbetale).

VI. Undervisning for nedsat Betaling: 1. J. C. Preis. 2. C. F. Nielsen. 3. H. Dessau.

VII. Højeste Stipendium = 100 Kr. (Alt at udbetale): 1. A. E. Mazanti. 2. N. K. Lind. 3. A. N. H. Buch.

VIII. Mellemste Stipendium = 70 Kr. (Alt at udbetale): C. A. Grumme.

IX. Fri Undervisning som extraordinære Gratister: 1. I. U. Iversen. 2. S. L. C. Müller. 3. M. L. Iversen.

Det Davidsenske Legat, 2 Portioner paa 20 Kr. hver, tillagdes Disciplene H. C. N. Gjørtz og S. J. Ottosen.

Af det Flensborgske Legat tilkjendtes overensstemmende med Fundatsen efter fuldendt Aarsprøve 1876 efternævnte 5 Disciple Flidsbelønninger (bestaaende i

smukt indbundne Bøger): 1. H. C. N. Gjørtz. 2. S. J. Ottosen. 3. F. A. Bech. 4. A. N. H. Buch. 5. C. S. M. Dabelsten Jensen.

Understøttelse af Stipendieoverskuds-fonden er af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet ved Skrivelser af 6te og 18de November f. A. bevilget 5 af Skolens forhenværende Disciple, nemlig Studenterne V. Dybdal, J. H. C. Bast og J. Schiøtt hver 160 Kr. og Studenterne J. Lebech og E. S. V. Klingemann hver 120 Kr.

VII. Udtog af Skolens Regnskaber

for Finantsaaret fra 1ste April 1876 til 31te Marts 1877.

A. Den egentlige Skolekasse.

	Indtægt.	Kr.	Ø.
1. Renter af Skolens Kapitalformue		188	„
2. Tiendeindtægter		5,178	38
3. Horsens Kirkers Bidrag		200	„
4. Skolekontingenter		6,578	„
5. Stipendieoverskuds-fondens Tilskud		3,000	
6. Af Svanes Legat.		2,100	„
7. Forskjellige ubestemte extraordinære Indtægter		100	„
8. Tilskud fra den almindelige Skolefond		14,591	37
9. Ifølge Decisionsposter		„	89 $\frac{1}{2}$
	Summa Indtægt	31,936	64 $\frac{1}{2}$

	Udgift.	Kr.	Ø.
1. Lærernes Lønninger		24,451	51
2. Honorar for Inspektion		300	„
3. Pedellens Løn 391 Kr. „ Ø.			
og Samme for Skoleopvartning 40 — „ -			
		431	„
4. Vederlag til Lærere for Tab af Andel i Skole-			
pengene		116	„
	Lateris	25,298	51

	Kr.	Ø.
Transport	25,298	51
5. Timeundervisning	2,057	90
6. Pensioner	1,070	38
7. Tilskud til Bibliothek og videnskabelige Apparater	896	99
8. Bygningernes aarlige Vedligeholdelse	759	79
9. Lejeafgift af Badelokale	30	"
10. Inventariets Vedligeholdelse	277	54
11. Brændselsforødenheder	576	"
12. Belysningsforødenheder	76	88
13. Skatter og Afgifter	385	52
14. Regnskabsforingen	600	"
15. Forskjellige løbende Udgifter: Kr. Ø.		
a. Rengjøring	298	10
b. Porto, Protokoller, Skrivematerialier og Afskrivning	307	79
c. Programmer og Skolehøjtidelig- heder	213	"
d. Andre Udgifter	20	86
	839	75
16. Disciplenes Indøvelse i Skydevaabens Brug . . .	117	37
Summa Udgift	32,986	63
Sammenholdes hermed Indtægten	31,936	64½
viser sig en Kapitalformindskelse for Finantsaaret af men, da den kontante Beholdning fra forrige Finants- aar beløb	1,049	98½
var der altsaa ved Aarets Slutning et Overskud i den egentlige Skolekasse af	5,071	65½
hvoraf dog udestaaer som ydet Forskud til Overle- velsesrentepremier m. v. for Lærere 143 Kr. 67 Ø.	4,021	67

B. Legaterne til Skolens Bibliothek.

	Indtægt.	Kr.	Ø.
1. Renter	5	96	
2. Jordleje	193	33	
3. Teilmanns Legat	40	"	
4. Skolekassens Tilskud	696	99	
Summa Indtægt	936	28	
Udgift.		Kr.	Ø.
1. Indkjøbte Bøger og disses Indbinding	893	58	
2. De fysiske Samlinger	42	70	
Summa Udgift, der er lig Indtægten	936	28	

C. Flensborgs Legat.

	Indtægt.	Kr.	Ø.
1. Renter		5	36
2. Jordleje		197	„
	Summa Indtægt	202	36
	Udgift.	Kr.	Ø.
Indkjøbte Bøger og disses Indbinding		257	91
	Summa Udgift	257	91
Sammenholdes hermed Indtægten		202	36
fremkommer som Underballance for Finantsaaret		55	55
men, da Legatets kontante Beholdning fra forrige Fi-			
nantsaar beløb		159	12
var Kassebeholdningen den 31te Marts 1877		103	57

D. Stipendiefonden.

	Indtægt.	Kr.	Ø.
Renter af Fondens Kapitalformue		927	60
	Udgift.		
Overført til Stipendie-Overskudsfonden		927	60

E. Stipendieoverskudsfonden.

	Indtægt.	Kr.	Ø.
1. Renter af Fondens Kapitalformue		3,788	94
2. Tiendeindtægter		1,494	30
3. Indtægter af Legater		1,090	„
4. Afgiften af Hansted Hospital		646	„
5. Overført fra Stipendiefonden		927	60
	Summa Indtægt	7,946	84
	Udgift:	Kr.	Ø.
1. Afgift til Skolekassen		3,000	„
2. Do. til 2 Enker i Horsens		80	„
3. Udbetalte Stipendier for Finantsaaret 1876—77		601	„
4. Do. Oplagspenge		66	„
5. Understøttelse til 4 Studerende		720	„
6. Davidsens Legat til 2 Disciple		40	„
7. Skatter af Tiende		7	54
8. Regnskabsførerens Procenter		158	93
	Summa-Udgift	4,673	47

	Kr.	Ø.
Summa-Udgift	4,673	47
Sammenholdes hermed Indtægten	7,946	84
fremkommer som Overskud for Finantsaaret	3,273	37
Fondens kontante Beholdning fra forrige Finantsaar		
beløb	127	90
Af disse	3,401	27
er Prioritetsobligations-Massen ved Udlaan	Kr.	Ø.
i Aarets Løb forstørret med	1,500	„
og Sparekasse-Tilgodehavendet ligeledes		
føret ved Oplæg af Renten for Aarets 2de Terminer med	62	66
	1,562	66
følgelig var Kassebeholdningen den 31te Marts 1877	1,838	61

Skrivelser til og fra Ministeriet.

Under 16de Februar d. A. modtog Rektor følgende Skrivelse fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet:

„Efter at det ved den Kongelige Anordning af 5te August 1871 var bestemt, at Religionsundervisningen i de lærde Skoler skulde bortfalde med tredje Klasse, har i de siden forløbne Aar det Spørgsmaal oftere været opkastet, om denne Bestemmelse kunde betragtes som stemmende med Disciplenes Tarv. Ministeriet har herved set sig foranlediget til at optage Sagen til fornyet Behandling, og medens man derunder paa den ene Side har maattet fastholde, at den Religionsundervisning, der tidligere meddeltes i de øverste Klasser af de lærde Skoler, var forbunden med Mangler, som kunde gjøre dens Værd tvivlsomt, har det paa den anden Side maattet erkjendes, at Religionsundervisningens Udelukkelse fra de øverste Klasser har givet Disciplenes Uddannelse i disse Præg af en Ensidighed, som det er ønskeligt at raade Bod paa, selv om Sagen alene betragtes fra Kundskabens Standpunkt.

Ministeriet har derfor ved et Cirkulære af 22de August 1876 til Rigets Biskopper og det theologiske Fakultet (s. Ministerialtidenden 1876 A pag. 103—4) udtalt som sin Formening, at det vilde være heldigt at gjenindføre en Religionsundervisning i den lærde Skoles to øverste Klasser og fremsat nærmere Forslag til dennes Beskaffenhed. Efter at man derpaa har modtaget Betænkninger fra Biskopperne og det theologiske Fakultet, der i alt

Væsentligt have tiltraadt Ministeriets Opfattelse, og da det allerede ad anden Vej var Ministeriet bekendt, at det store Flertal af Landets Rektorer og Bestyrere af private lærde Skoler have udtalt sig for Gjenindførelse af Religionsundervisning i de nævnte Skolers øverste Klasser, er det nu Ministeriets Agt at nedlægge allerunderdanigst Forestilling om en Forandring i den Kongelige Anordning af 5te August 1871.

Forinden ønsker man imidlertid at modtage de Udtalelser fra Hr. Rektoren, som den Dem betroede Skoles særlige Forhold maatte foranledige. Ministeriet har, som bemærket, tænkt sig Undervisningen indskrænket til de to øverste Klasser og i disse gennemført uden at der læres Lektier og uden at denne Undervisning afsluttes ved en Examen; Formaalet skal ikke være Opbyggelse, men Belærelse. I Skolernes femte Klasse kan det antages, at alle Disciplene ere konfirmerede, og den videre gaaende Religionsundervisning bør da gaa ud paa at supplere, hvad der var tilegnet ved den tidligere Religionsundervisning og Konfirmationsforberedelsen. Dette vil ske ved Læsning af passende valgte Stykker af den hellige Skrift, hvorunder et af Evangelierne, ved hvilken baade af Hensyn til Tiden og til, at mange Disciple ikke læse Græsk, maa, ligesom ved Læsning i det gamle Testamente, benyttes en dansk Oversættelse; dernæst ved Foredrag over og Samtaler med Disciplene om de vigtigste Begivenheder i den kristlige Kirkes Historie, særligt Reformationens Historie og vor Kirkes symbolske Bøger.

Ved Gjennemførelsen vil der væsentlig blive Spørgsmaal om Tiden og Lærerkrafterne. Hvor ønskeligt det end maatte være, at dertil kunde anvendes mere Tid, tor Ministeriet ikke antage, at det under de nuværende Forhold vil være muligt for Skolen at afse mere end een ugentlig Time for hver Klasse; en eventuel Forøgelse af Tiden maa derfor vistnok være Fremtiden forbeholdt. Hvad Lærerkraften angaaer stille Forholdene sig selvfølgelig forskjelligt ved de forskjellige Skoler, men Ministeriet haaber, at der ved Skolen maa findes de fornødne dygtige Krafter til at overtage den nye Undervisning; skulde dette ikke være Tilfældet, maa Ministeriet anbefale at søge den mellem Byens Gejstlige.

Efter disse Bemærkninger imødeser man Hr. Rektorens behagelige Udtalelser i Sagen.“

Paa denne Skrivelse svarede jeg under 28de Februar d. A. saaledes:

„I Henhold til det høje Ministeriums Skrivelse af 16de d. M., i hvilken en Gjenindførelse af Religionsundervisningen i Skolens to øverste Klasser betegnes som besluttet, og det paalægges mig at fremkomme med to Udtalelser, som den mig betroede Skoles sær-

lige Forhold med Hensyn hertil maatte foranledige, skal jeg her ved have den Ære at fremføre følgende Bemærkninger.

Spørgsmaalet angaaende den Tid, der vil kunne afsees til en Religionsundervisning i Skolens to øverste Klasser, er forbunden med en særegen Vanskelighed derved, at det fulde ugentlige Timetal (36) for hver Klasse efter den hidtil gjældende Læseplan er udfyldt af de andre Undervisningsfag. Da det af flere Hensyn vel neppe vil være tilraadeligt, allermindst ved de Skoler, i hvilke samlet Skoletid er indført, at forøge det ugentlige Timetal om end kun med en enkelt Time, vilde Tiden til en Religionsundervisning kun kunne skaffes tilveje ved at tage en Time fra et af de andre Undervisningsfag. Hvilket Fag der saaledes skulde kunne afgive en af sine ugentlige Timer, er det mig ikke let at indse; det maatte vel nærmest være et af de to gamle Sprog, der maatte finde sig i en saadan Indskrænkning af Timetallet; thi at tage den til den paatænkte Religionsundervisning nødvendige Time fra et af de med 2 eller 3 à 4 Timer normerede Fag lader sig neppe gjøre. Men det de gamle Sprog tillagte Timetal er sandelig ikke større, end at den største Økonomi med Tiden maa iagttages, naar det for hver af de to øverste Klasser fastsatte Pensum saavel af Forfatterlæsning som af Bifagene (Antikviteter, Literaturhistorie, Mythologi) paa forsvarlig Maade skal gjenarbejdes og i det Mindste til dels repeteres.

Hvad Lærerkrafterne angaar vil der her ved Skolen neppe stille sig Vanskeligheder i Vejen. Efter den af det høje Ministerium approberede Fag- og Timefordeling besørges Skolens Religionsundervisning af en Timelærer (Pastor Andresen), som vistnok i fornødent Fald vil være villig til ogsaa at paatage sig Besørgelsen af en eventuel Religionsundervisning i de to øverste Klasser.

Under 17de Februar d. A. modtoges følgende Skrivelse fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet:

„Ved Lov af 1ste April 1871 om Undervisningen er det, som bekendt, i § 6 bestemt, at den skriftlige Prøve i Latin for dem, der underkaste sig den sproglig-historiske Afgangsexamen, skal være en Oversættelse fra Latin til Dansk, og ved den til Lovens Gjennemferelse givne Kongelige Anordning af 5te August s. A. § 3 er den skriftlige Prøve i Latin ved Aars- eller Hovedexamen ved Udgangen af Skolens 4de Klasse fastsat til en let Stil. Saavel i Rigsdagen som i Pressen er der frenkomet Udtalelser, hvori denne Forskrift i Anordningen er funden lidet svarende til eller uforenelig med den Hensigt, der maa underlægges hin Bestemmelse

i Loven, hvorved den latinske Stil er bortfalden ved Afgangsexamen. Da nu tillige en af de lærde Skolers Rektorer i en om en anden Sag afgiven Erklæring har udtalt sig saaledes om Undervisningen i Latin: „men ogsaa i dette Fag er Forundervisningen (i 1ste til 4de Klasse) bleven beklippet i Timetal og derhos betyngtet ved at der lægges særlig Vægt paa latinsk Stil, sikkert imod Lovens Hensigt og neppe til Held for Faget selv, der efter sin nuværende Stilling og efter den Tid, der er indrømmet det, kræver en mere praktisk Løsning af Opgaven for at naa det tilsigtede Maal, Sikkerhed og Færdighed i Læsningen“, skal jeg tjenstligst anmode Hr Rektoren om at tage det saaledes rejste Spørgsmaal under Overvejelse og meddele mig Deres gode Erklæring over dette, hvornæst det er min Agt at lade Undervisningsinspektionen for de lærde Skoler yttre sig over Sagen.“

Paa denne Skrivelse svarede jeg under 25de Februar d. A. Følgende:

„I Henhold til det høje Ministeriums Skrivelse af 17de d. M., i hvilken jeg opfordres til at udtale mig angaaende Spørgsmaalet om den ved Kongelig Anordning af 5te August 1871 § 6 fastsatte skriftlige Prøve i Latin ved Aars- eller Hovedexamen ved Udgangen af 4de Klasse, skal jeg tillade mig herved at fremføre følgende Bemærkninger.

At den særlige Prøve i skriftlig Oversættelse fra Dansk til Latin ved den endelige Afgangsprøve (i daværende 7de Klasse), saaledes som den før Omordningen af Undervisningen ved Loven af 1ste April 1871 fandt Sted, efter denne Lovs Udstedelse er bortfalden, anser jeg for et meget væsentligt Fremskridt. Skulde denne Prøve med Ret kunne hævde sin Plads, maatte den paa dette Stadium af Skolen være, om ikke noget Andet, dog i ethvert Tilfælde noget, og det ikke saa ganske lidet Mere, end en Gjengivelse af saadanne Ord- og Sætningsforbindelser, der afgave Garanti for at Disciplene med Klarhed havde tilegnet sig og med Sikkerhed forstod at anvende de grammatiske (særlig syntaktiske) Sprogphænomener, der udgjøre Sprogets Grundvold og idelig komme til Anvendelse; der maatte, hvis Prøven skulde have nogen virkelig Betydning, stilles Fordringer til Skjønsomhed saavel i Valget af de enkelte Udtryk, som til Sætningsforbindelse, Phraseologi m. m., som forudsatte en langt mere omfattende Læsning, særlig af latinske Prosaførfattere, end den Skolen havde budt og havde kunnet byde. Anderledes stiller Sagen sig efter min Mening paa det tidligere Stadium af Skolen (indtil Udgangen af 4de Klasse). I denne, ligesom i de foregaaende Klasser, har endnu den specielt grammatiske Behandling (Analyse) af de i Timerne gennemgaaede

Forfattere spillet den mest fremtrædende Rolle, og det forekommer mig at være baade naturligt og nødvendigt, at Disciplen her, inden han gaar over til Deltagelse i Skolens sidste afsluttende Kursus, ved en derpaa særlig beregnet skriftlig Prøve (Stil) giver Beviset for at han med Sikkerhed har tilegnet sig de grammatiske Phænomener i deres Hovedtræk. Afskaffelsen af denne Prøve vil efter min Overbevisning føre til en Usikkerhed og Famlen i Disciplenes Tilegnelse af Sproget, som vil tynge uforholdsmæssig haardt paa Arbejdet i dette Fag i de to øverste Klasser.

I Henhold hertil skulde jeg fraraade, at Prøven i latinsk Stil ved Aars- eller Hovedexamen ved Udgangen af Skolens 4de Klasse bortfalder.

Aarsprøven og Afgangsprøverne 1877

afholdes i følgende Orden:

I. Skriftlige Prøver:

Fredagen den 15de Juni.

- 8—12. VI. Dansk Stil (I). 4—8. VI. Fransk Stil.
(bunden Opg.) IV S. Lat. Stil.
IV S. } Dansk Stil. IV R. Tydsk Stil.
IV R. } V. Fransk Stil.
V. }

Lørdagen den 16de Juni.

- 8—12. VI. Lat. Version. 4—8. VI. Dansk Stil (II).
IV S. } Arithmetik. (fri Opg.).
IV R. } IV S. } Geometri.
V. Lat. Version. IV R. }
V. Dansk Stil.

Mandagen den 2den Juli.

- 8—10½. III S. Lat. Stil. 8—11. I S. Lat. Stil.
8—11. III R. Tydsk Stil. I R r. Tydsk Version.
III r. Dansk Stil (I). 3—6. III F. }
II S. Lat. Stil. II F. } Arithmetik.
II R r. Tydsk Stil. I F. }
11—1. III S. Fransk Stil.

Tirsdagen den 3die Juli.

- 8—11. III S R. Geometri. 3—6. III F. } Dansk Stil.
III r. Regning. II F. }
II S. Lat. Version. I S. Fransk Stil.
II R. Eng. Stil. I R. Eng. Version.
II r. Regning (II). I r. Regning (II).
I F. Dansk Stil.

II. Mundtlige Prøver:

Fredagen den 22de Juni.

Syngestuen.

9. VI. Engelsk.

Lørdagen den 23de Juni.

Syngestuen.

6te Læsestue.

10. VI. Latin.

5. IV R. Historie.

5. VI. Oldnordisk.

8de Læsestue.

5. IV S. Matematik.

Mandagen den 25de Juni.

Syngestuen.

6te Læsestue.

8. VI. Græsk.

8. IV R. Matematik.

1. VI. Historie.

5. IV R. Tydsk.

5. VI. Naturlære.

8de Læsestue.

8. IV S. Latin.

Tirsdagen den 26de Juni.

Syngestuen.

5. VI. Fransk.

Onsdagen den 4de Juli.

Syngestuen.

5te Læsestue.

9. V. Naturlære.

9. II F. Naturhistorie.

3. I S. Latin.

3. III F. Geografi.

4de Læsestue.

9. I R. Fransk.

3. II F. Tydsk.

Torsdagen den 5te Juli.

Syngestuen.

5te Læsestue.

9. IV S. Historie.

9. I R r. Tydsk.

12. IV R. Fransk.

12. II F. Religion.

3. III R r. Matematik.

3. V. Historie.

4de Læsestue.

9. III S. Latin.

3. I S. Fransk.

Fredagen den 6te Juli.

Syngestuen.	5te Læsestue.
9. IV S. Naturhistorie.	9. I R r. Dansk.
12. IV R. Engelsk.	12. II F. Geografi.
3. III F. Religion.	3. I S. Dansk.
4de Læsestue.	
9. III S R. Fransk.	
11. V. Oldnordisk.	
3. I R r. Naturhistorie.	

Lørdagen den 7de Juli.

Syngestuen.	5te Læsestue.
9. IV S. Geografi.	9. II S R. Fransk.
12. IV M R. Naturlære.	11. V. Engelsk.
3. I S. Naturhistorie.	3. I R r. Engelsk.
4de Læsestue.	
9. III F. Tydsk.	
6—7. Sangprøve.	

Mandagen den 9de Juli.

Syngestuen.	5te Læsestue.
9. I S. Historie.	9. IV S. Græsk.
3. III M R. Naturlære.	12. IV R. Naturhistorie.
5. II F. Historie.	3. I R r. Religion.
9. II R r. Engelsk.	
11. III S. Græsk.	
3. V. Latin.	

Tirsdagen den 10de Juli.

Syngestuen.	5te Læsestue.
9. IV S. Tydsk.	9. III S. Matematik.
12. III R r. Engelsk.	3. I R r. Geografi.
3. V. Fransk.	5. III r. II r. Dansk.
4de Læsestue.	
9. II S. Latin.	
3. I S. Religion.	
6—7. Gymnastikprøve.	

Onsdagen den 11te Juli.

Syngestuen.	5te Læsestue.
9. IV S. Fransk.	9. IV R. Geografi.
11. II F. Matematik.	11. I R r. Historie.
3. V. Græsk.	3. III F. Historie.

4de Læsestue.

9. I S. Tydsk.

Torsdagen den 12te Juli.

5te Læsestue.	4de Læsestue.
9. III F. Naturhistorie.	9. I S. Geografi.

Freddagen den 13de Juli, om Formiddagen Kl. 9, prøves de til Optagelse i Skolen anmeldte Disciple.

Lørdagen den 14de Juli, om Formiddagen Kl. 9, bekendtgjøres Prøvernes Udfald, hvorefter Sommerferien tager sin Begyndelse.

Onsdagen den 15de August, Formiddag Kl. 8, begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære de mundtlige Prøver og Translokationen indbydes herved Disciplenes Forældre og Foresatte samt Enhver, som interesserer sig for Skolens Virksomhed.

Horsens lærde Skole, den 12te Juni 1877.

O. Fibiger.